

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Blekerijstraat (Tielt, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021A41
Januari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Julie Deryckere

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	8
1.1	Administratieve gegevens	8
1.2	Onderzoeksopdracht	10
1.2.1	Doelstelling	10
1.2.2	Onderzoeksvragen	10
1.2.3	Juridische context	10
1.2.4	Randvoorwaarden	10
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	11
1.3	Werkwijze en strategie	12
1.3.1	Methode	12
1.3.2	Fysisch geografische situatie	12
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	12
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	13
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	14
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	14
1.3.6.2	Geplande werken	15
1.4	Assessmentrapport	27
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	27
1.4.1.1	Landschappelijke situering	28
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	32
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	33
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	34
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	35
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	35
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	41
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	44
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	49
1.5	Synthese	53
2	Bibliografie	55

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied binnen de kloostersite weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).	9
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	9
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de archeologienota's (Bron: Geopunt, Geoportaal).	11
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 6: Projectgebied met aanduiding van het onderkelderde volume, weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Zicht op het klooster vanuit het noorden (Bron: Beeldbank Onroerend Erfgoed).....	17
Figuur 8: Zicht op het klooster vanuit het zuidwesten.....	17
Figuur 9: Zicht op het klooster vanuit het zuidoosten.	18
Figuur 10: Bijgebouw ten oosten van het klooster.	18
Figuur 11: Locatie van de gevelaanzichten en het onderkelderde gedeelte (Bron: Opdrachtgever).	19
Figuur 12: Gevelaanzichten van het klooster (Bron: Opdrachtgever).	19
Figuur 13: Locatie kelderfoto's	20
Figuur 14: Foto 1, het maaiveld ligt ter hoogte van de ramen.	20
Figuur 15: Foto 2, het maaiveld ligt ter hoogte van de ramen.	21
Figuur 16: Foto 3 en 4.....	21
Figuur 17: Foto 5 en 6.....	22
Figuur 18: Locatie foto's gelijkvloers.	22
Figuur 19: Foto 7, zicht op de kapel.	23
Figuur 20: Foto 8	23
Figuur 21: Foto 9	24
Figuur 22: Foto 10	24
Figuur 23: Foto 11	25
Figuur 24: Foto 12	25
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).	28

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	29
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	29
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	30
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van het hoogteverloop (Bron: Geopunt).	30
Figuur 30: Hoogteverloop NO-ZW	31
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).	32
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).	33
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	34
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	35
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).	45
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	45
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	46
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	46
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de Stafkaart van Wakken, 1899 (Bron: Geopunt, RAB).	47
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Wakken XXI), 1910 (Bron: Geopunt, NGI).	47
Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Izegem-Wakken), 1967-1969 (Bron: Geopunt, NGI).	48
Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	50
Figuur 43: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	50
Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	51
Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	51

Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschaling, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....52

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	8
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.	27

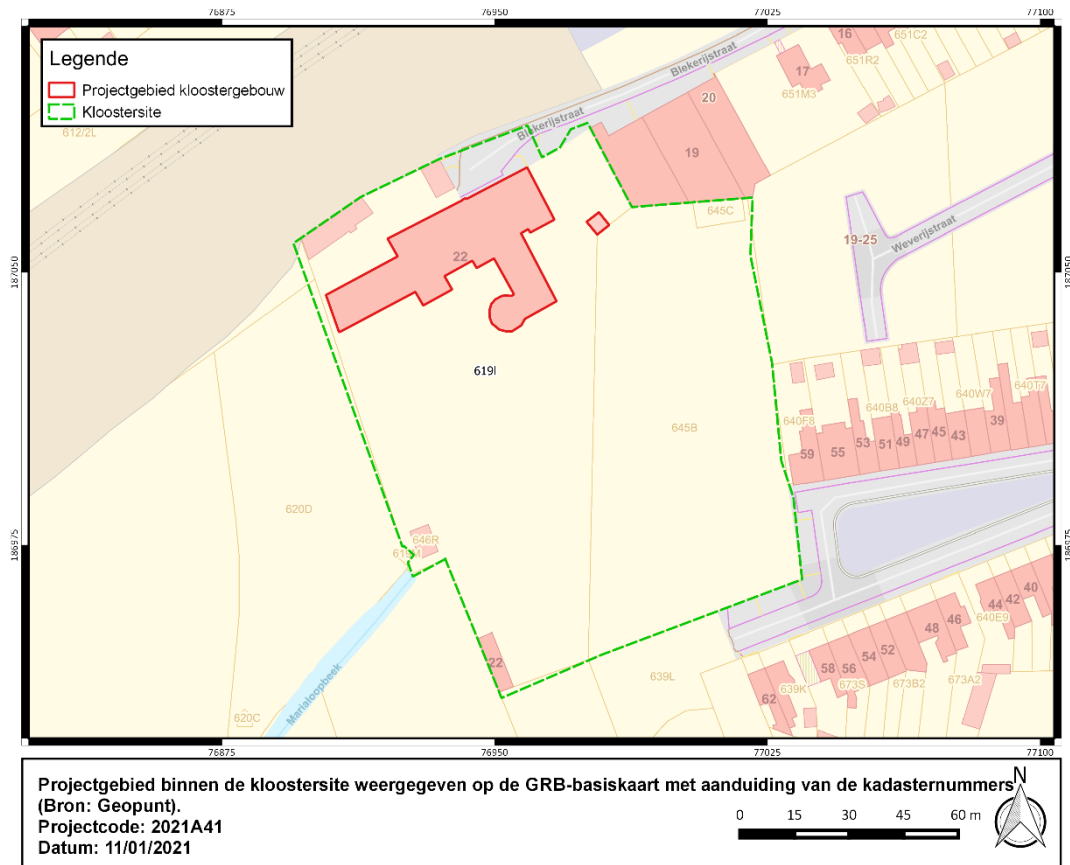

1 Resultaten van het bureauonderzoek

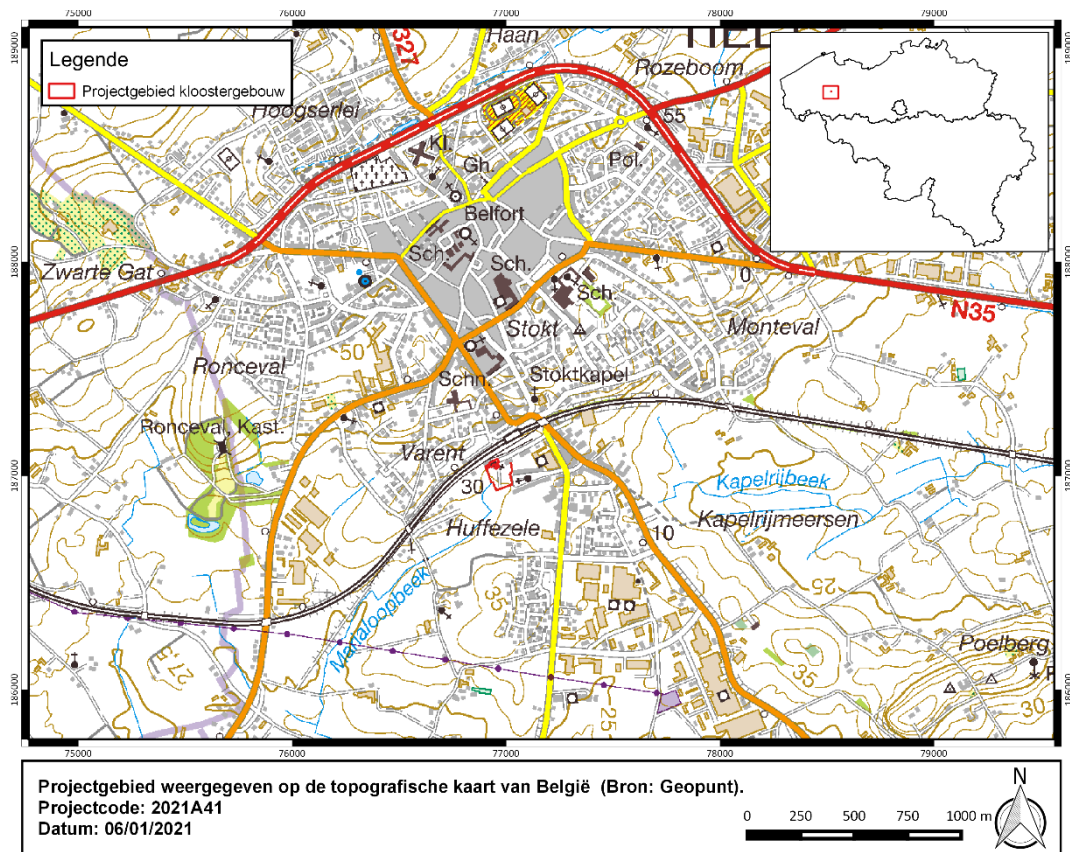
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Tielt
	Deelgemeente	/
	Postcode	8700
	Adres	Blekerijstraat 22
	Toponiem	Blekerijstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 76901.3$ $Y_{\min} = 187029.9$ $X_{\max} = 76974.6$ $Y_{\max} = 187080.9$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Tielt, Afdeling 3, Sectie I, nr's 619l, 645b, 646r, 645c Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Julie Deryckere (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied binnen de kloostersite weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Born: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 1,4 ha. De geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van 1237 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd. Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

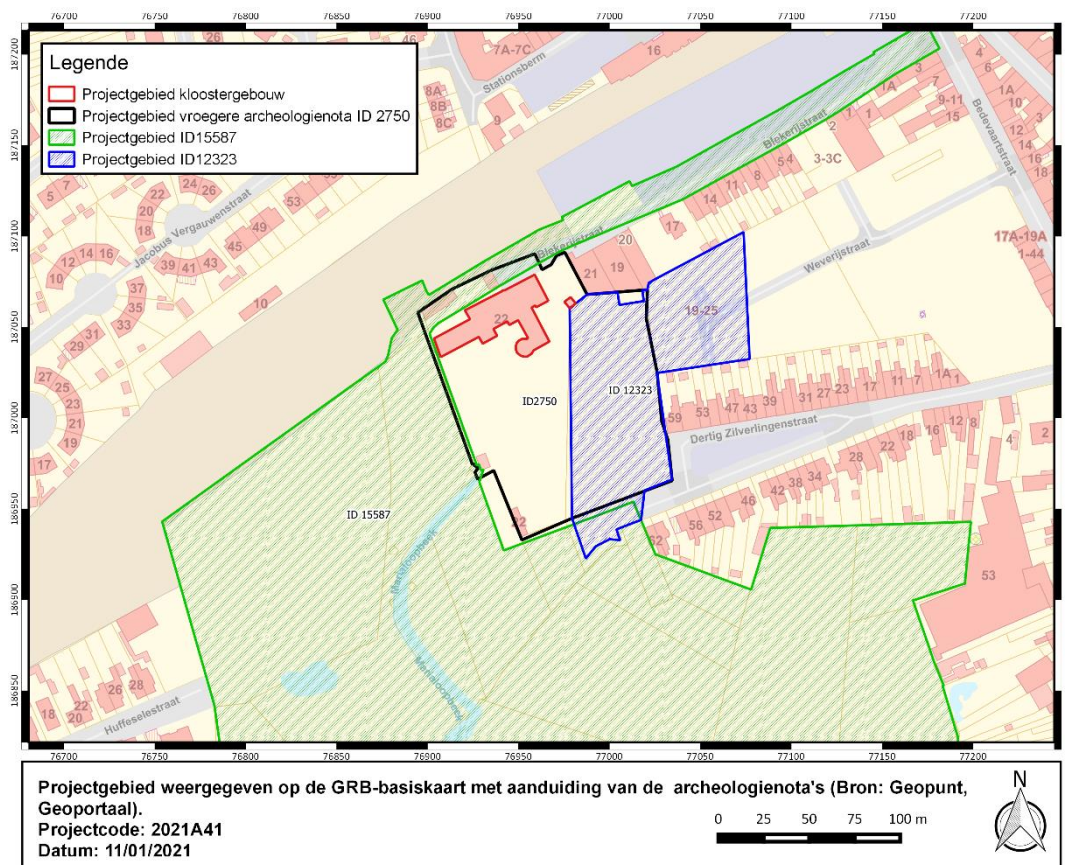
1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

In het verleden werd reeds een bekrachtigde archeologienota opgemaakt met ID 2750. De geplande werken worden echter niet langer uitgevoerd. De huidige archeologienota wordt opgemaakt voor een sloopvergunningsaanvraag voor het kloostergebouw en bijgebouw binnen de kloostersite (figuur 1).

Voor de omliggende terreinen ten noorden, zuiden en westen van het projectgebied werd reeds een bekrachtigde archeologienota opgemaakt met ID 15587. Hierbij werd verder vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek. Het gedeelte van het terrein ten noorden van het hoofdbouwwerk overlapt met de oudere bekrachtigde nota voor dit project.

Daarnaast maakt een gedeelte van de kloostersite, met name perceel 645b, eveneens deel uit van een afzonderlijke archeologienota opgesteld in functie van de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel. Hierdoor werden langs de oostelijke en westelijke zijde van dit perceel in totaal 5 boringen uitgevoerd binnen een landschappelijk bodemonderzoek. Voor de zone van de boringen werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd (ID 12323). Voor verdere informatie wordt verwezen naar hoofdstuk 1.4.2.1.

In de ruimere omgeving zijn eveneens enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de archeologienota's (Bron: Geopunt, Geoportaal).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Tielt in de provincie West-Vlaanderen. Tielt ligt ongeveer in het middelpunt van de driehoek gevormd door Brugge (op 28,5 km), Kortrijk (op 25 km) en de Oost-Vlaamse provinciehoofdstad Gent (op 33km). Net ten noorden van de locatie loopt de spoorweg van Lichtervelde naar Deinze. De gebouwen zijn gelegen langs de Blekerijstraat. De stadskern situeert zich ca. 2,5 km ten noorden.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

In het verleden werd reeds een bekrachtigde archeologienota opgemaakt met ID 2750. De geplande werken worden echter niet langer uitgevoerd. De huidige archeologienota wordt opgemaakt voor een sloopvergunningsaanvraag voor het kloostergebouw en bijgebouw binnen de kloostersite.

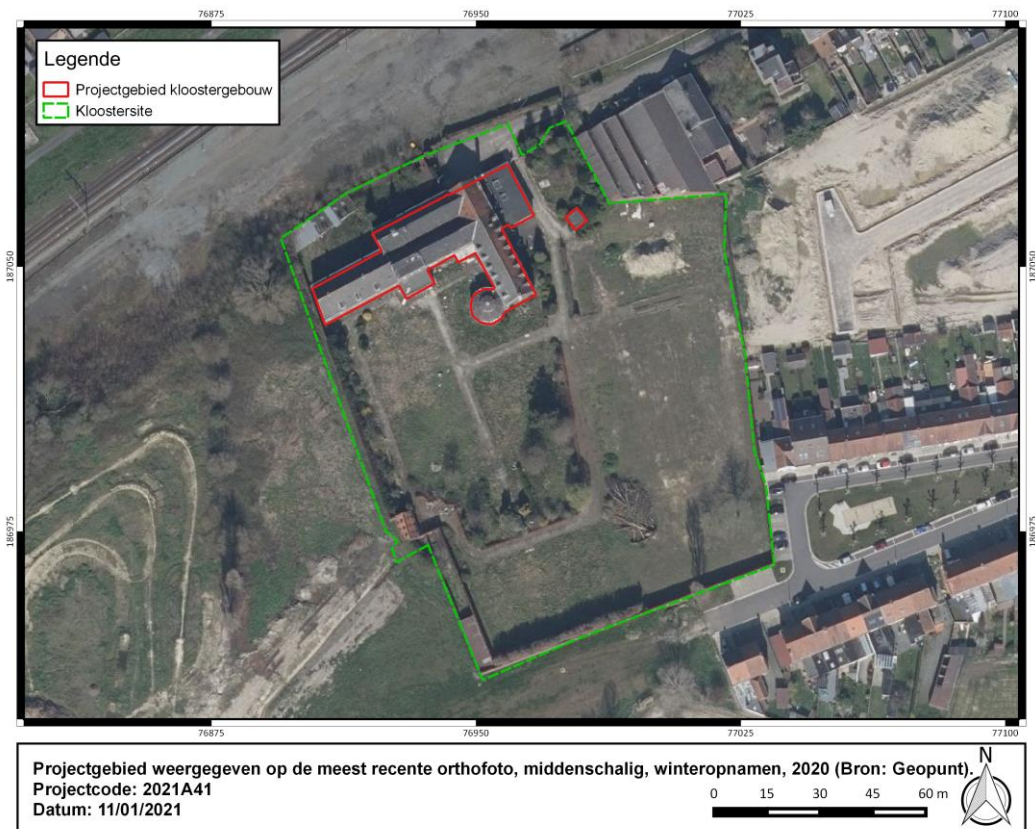
1.3.6.2.1 Bestaande toestand

Het te slopen klooster en bijgebouw zijn gelegen binnen een kloostersite bestaande uit dit hoofdgebouw en enkele bijgebouwen binnen een ommuurde tuin. Het gaat om het slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa, gebouwd in 1905. De zone werd sinds 2009 aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed maar is momenteel niet langer bewoond. Het gebouw staat momenteel op het leegstandsregister en is sterk vernield door krakers en vandalen.

Het hoofdgebouw heeft een oppervlakte van ca. 1218 m² en bestaat uit een NW-ZO georiënteerde woonvleugel met langs de noordzijde haaks hierop een NO-ZW gerichte kapel en een oostelijk aanpalend volume³. Langs de zuidzijde is een achzijdige uitbouw te situeren. Het hoofdgebouw is gedeeltelijk onderkelderd over een oppervlakte van ca. 725 m². Tussen de noord- en zuidzijde van het gebouw is een hoogteverschil van maximaal 1,40m waar te nemen (zie gevelaanzichten). Hierdoor ligt de kelder naar het noorden toe op ca. 2 m -mv terwijl deze zich in het zuiden op ca. 1 m -mv bevindt. Daarnaast zal een bijgebouw ten oosten van het klooster met een oppervlakte van ca. 19 m² eveneens gesloopt worden. Dit gebouw is niet onderkelderd. De overige bijgebouwen binnen het projectgebied maken geen deel uit van de sloopaanvraag.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86547> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Projectgebied met aanduiding van het onderkelderde volume, weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 7: Zicht op het klooster vanuit het noorden (Bron: Beeldbank Onroerend Erfgoed).

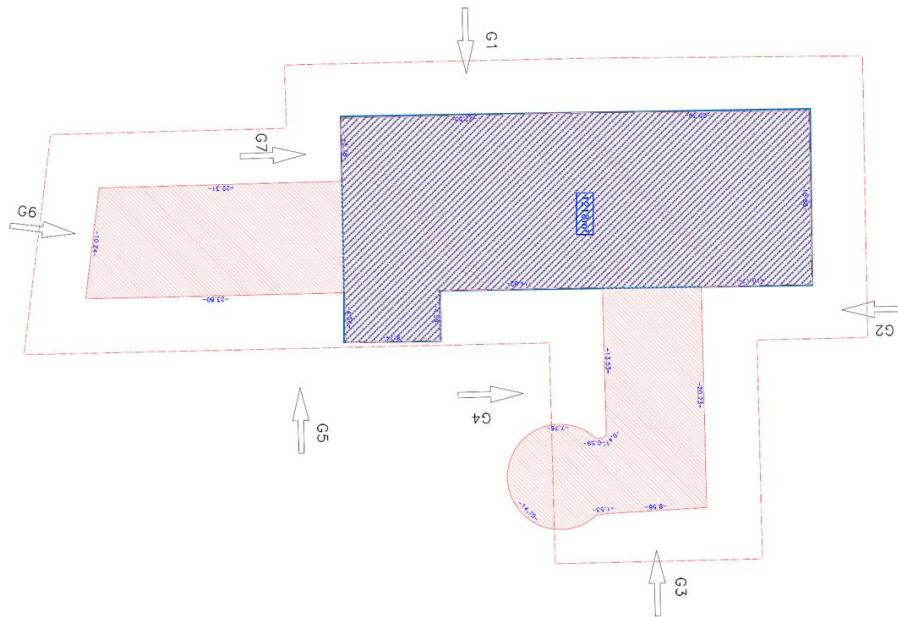
Figuur 8: Zicht op het klooster vanuit het zuidwesten.

Figuur 9: Zicht op het klooster vanuit het zuidoosten.

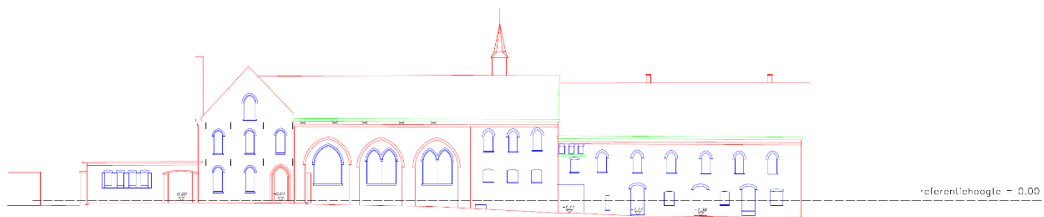

Figuur 10: Bijgebouw ten oosten van het klooster.

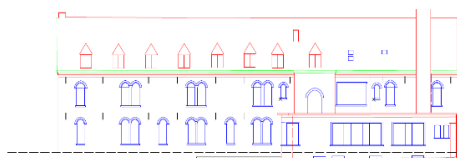

Figuur 11: Locatie van de gevelaanzichten en het onderkelderde gedeelte (Bron: Opdrachtgever).

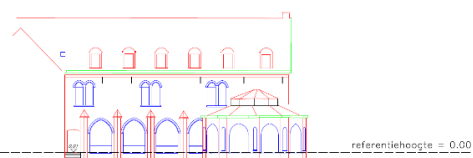
Gevelzicht 1

Gevelzicht 2

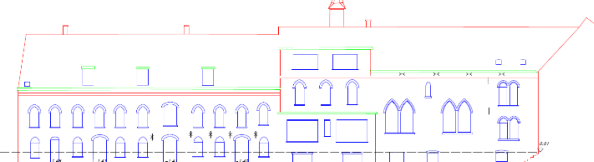
Gevelzicht 4

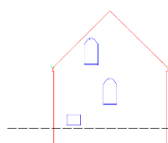
Gevelzicht 3

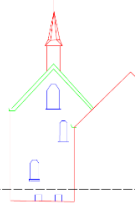
Gevelzicht 5

Gevelzicht 6

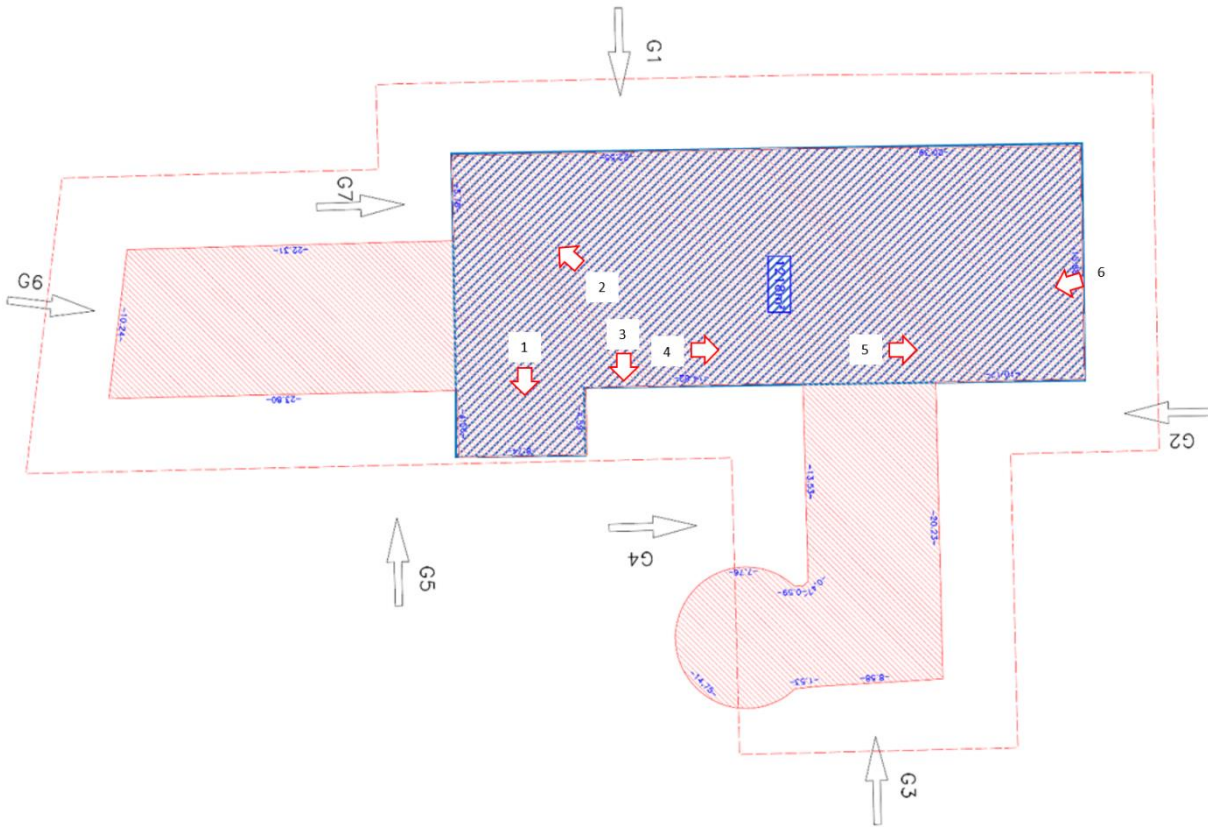

Gevelzicht 7

Figuur 12: Gevelaanzichten van het klooster (Bron: Opdrachtgever).

Figuur 13: Locatie kelderfoto's

Figuur 14: Foto 1, het maaiveld ligt ter hoogte van de ramen.

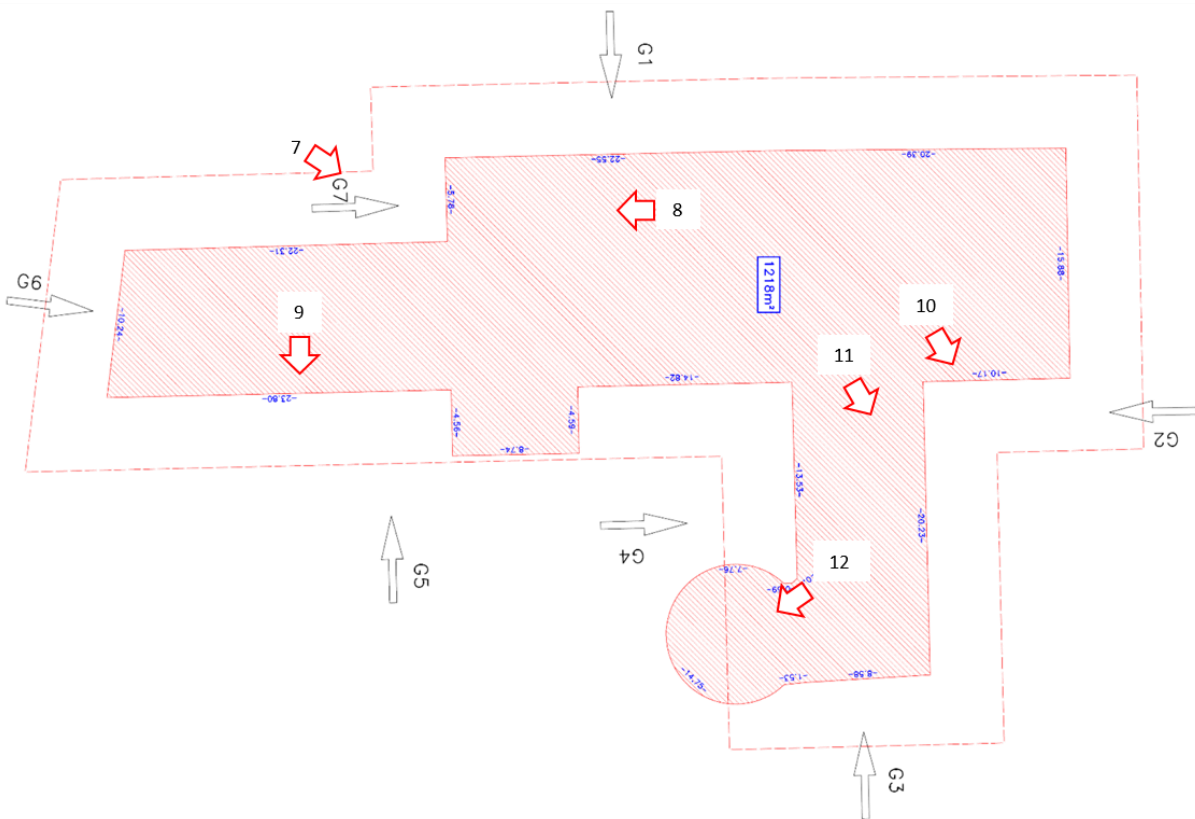
Figuur 15: Foto 2, het maaiveld ligt ter hoogte van de ramen.

Figuur 16: Foto 3 en 4

Figuur 17: Foto 5 en 6

Figuur 18: Locatie foto's gelijkvloers.

Figuur 19: Foto 7, zicht op de kapel.

Figuur 20: Foto 8

Figuur 21: Foto 9

Figuur 22: Foto 10

Figuur 23: Foto 11

Figuur 24: Foto 12

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Ter hoogte van de voormalige kloostersite plant de opdrachtgever de inrichting van een nieuwbouwproject. De exacte invulling hiervan op heden nog niet volledig gekend. Deze archeologienota wordt opgesteld voor een gedeelte van de werkzaamheden die hiermee gepaard gaan, met name de aanvraag van een sloopvergunning voor de het voormalige kloostergebouw en een bijgebouw. Dit hoofdgebouw en bijgebouw zullen volledig afgebroken worden, waarna ook de kelder zal worden uitgebroken samen met de bestaande funderingen.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden, zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Egem (Fm. Tielt)
Quartair	Type 1: eolische afzetting
Bodemtypes	OB en Eep
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	34,7 – 33,3 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Benedenleie) Waterlopen: Marialoopbeek

1.4.1.1 Landschappelijke situering

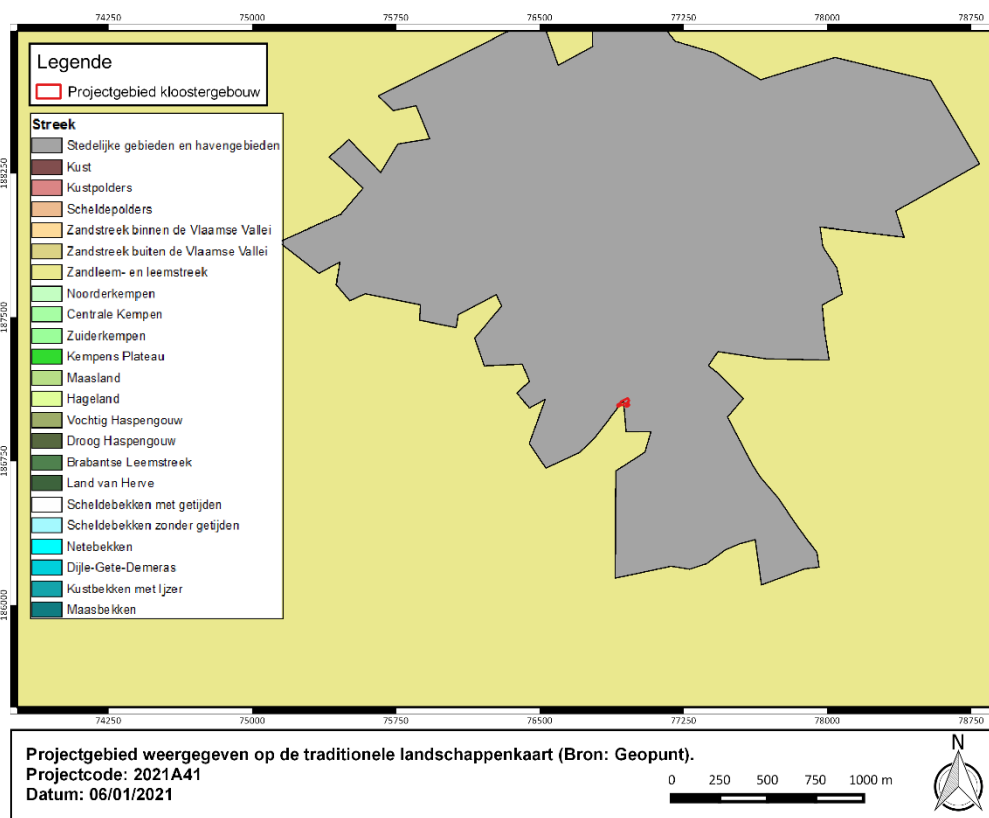
Het projectgebied is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden en in de zandleem- en leemstreek. Het is te situeren aan de rand van de stadskern van Tiel.

Het terrein ligt langs de zuidelijke zijde van een O-W georiënteerde heuvelrug, met name de cuesta van Tiel. Deze cuesta vormt een brede zwakke noordwaarts hellende rug die ten noorden aansluit bij de depressie van Poekelblauwhuis maar zuidwaarts plots afgebroken wordt door het steile cuestafront waarop Aarsele, Tiel, Pittem en Koolskamp gelegen zijn. Dit cuestafront bereikt hoogtes tot ca. 50 m TAW en is ontwikkeld in de min of meer zandige klei van Anderlecht (klei van Pittem en de lokaal ontwikkelde klei van Merelbeke). Verschillende beek- en riviervalleien snijden zich in in dit cuestafront.

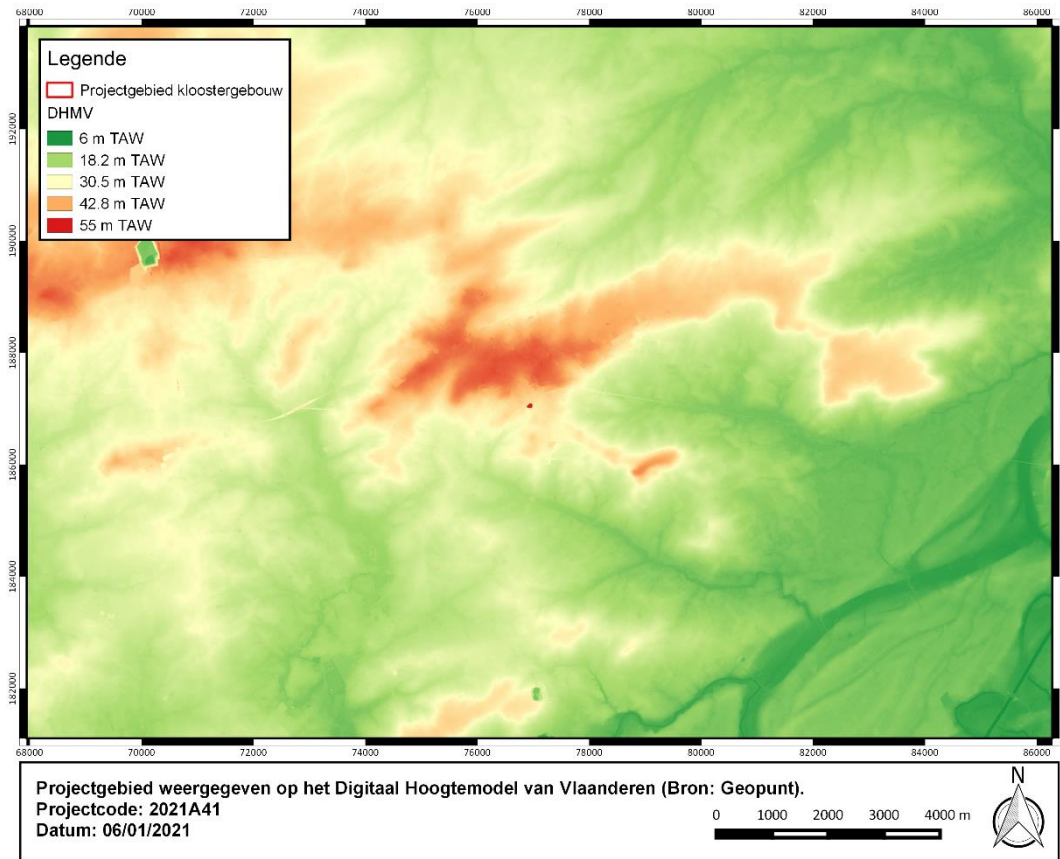
Het projectgebied bevindt zich aan de rand van de beekvallei van de Marialoopbeek die net ten zuiden van het projectgebied haar oorsprong kent. De Marialoopbeek mondt op haar beurt uit in de Krommedijkbeek, die vervolgens in zuidoostelijke richting verder afwatert in de Oudemandel om uiteindelijk over te vloeien in de Leie. Het projectgebied maakt deel uit van het Leiebekken (deelbekken: Benedenleie).

Binnen het projectgebied is een hoogteverschil waar te nemen van ca. 1,4 m. Het kloostergebouw bevindt zich op een hoogte tussen de 34,7 en 33,3 m TAW. Het bijgebouw is gelegen op een hoogte van 33,9 m TAW.

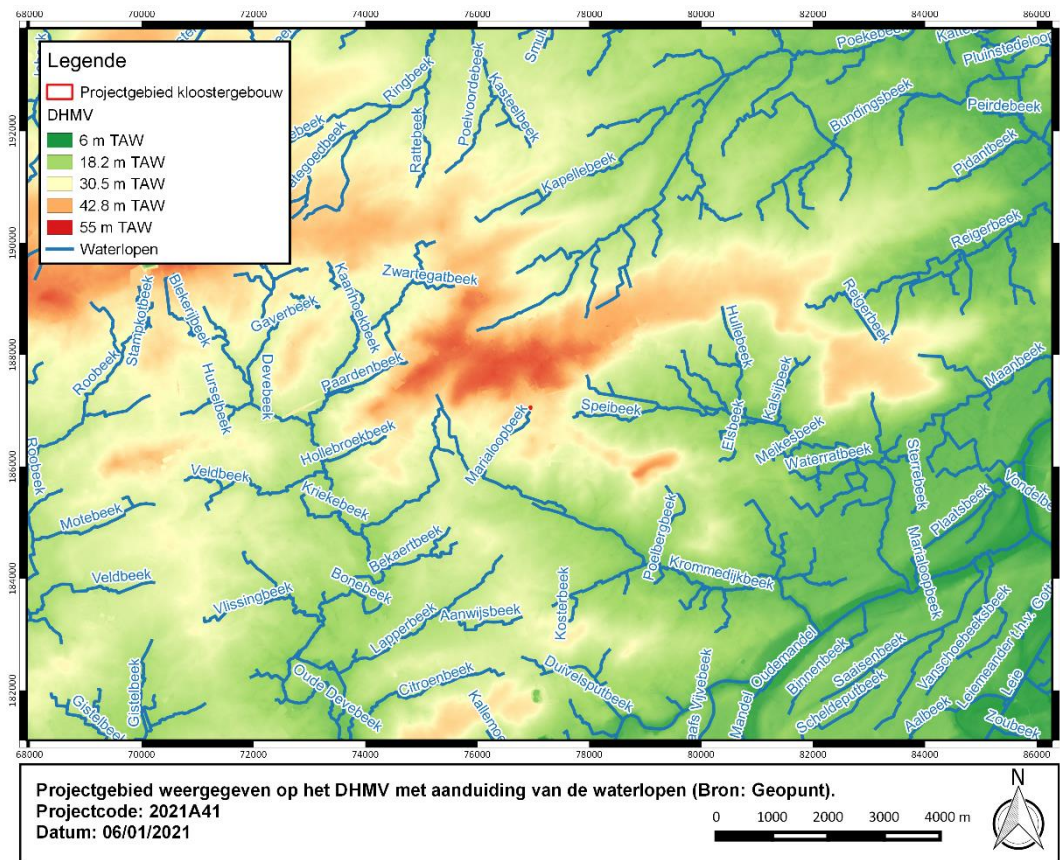
Het landschappelijk kader, op een hoger gelegen terrein langsheen de beekvallei van de Marialoopbeek, moet een grote aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio.

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).

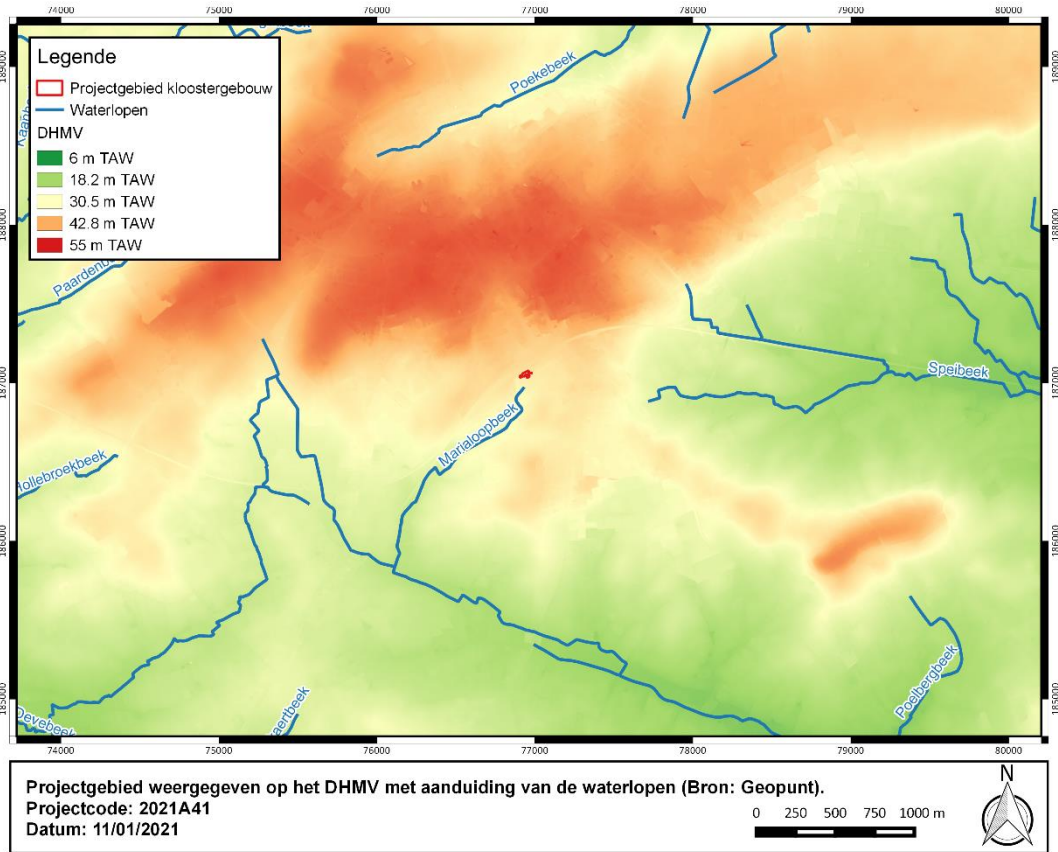

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

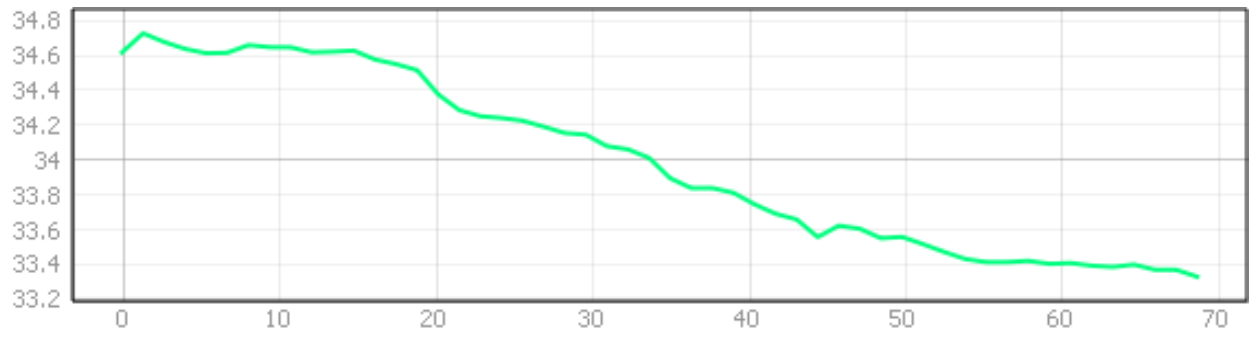

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van het hoogteverloop (Bron: Geopunt).

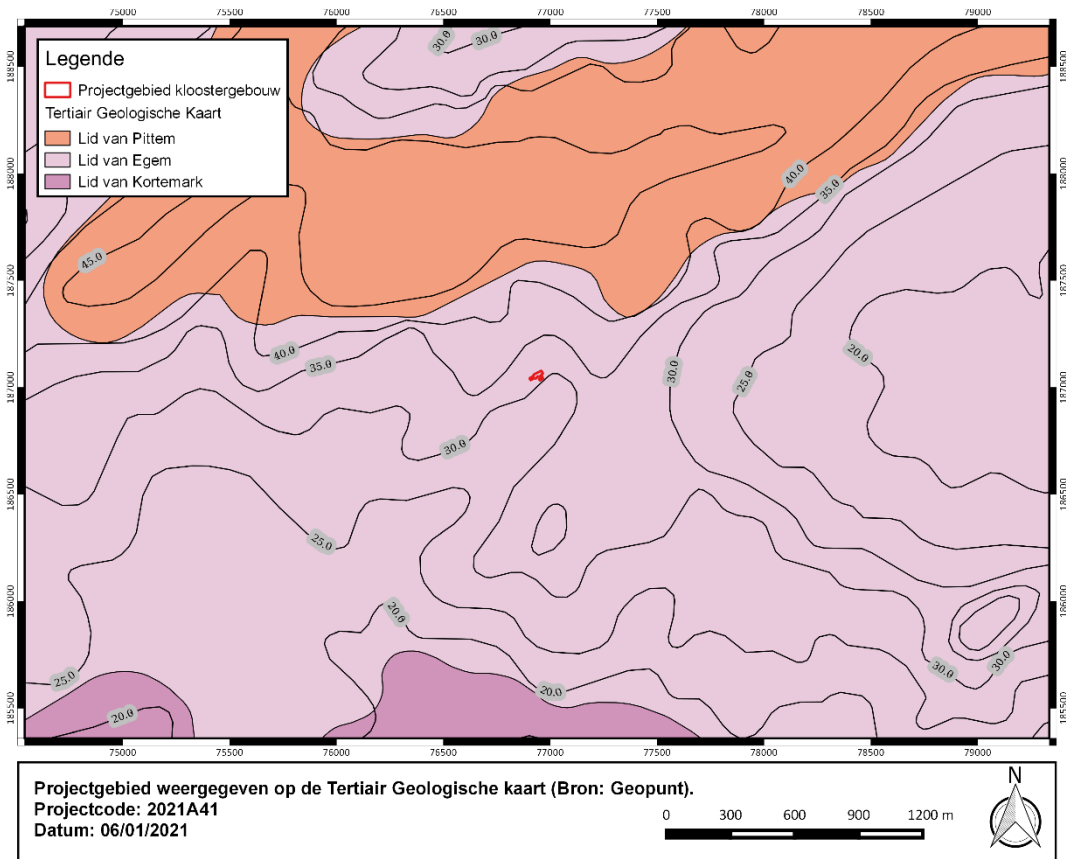
Figuur 30: Hoogteverloop NO-ZW

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Egem (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

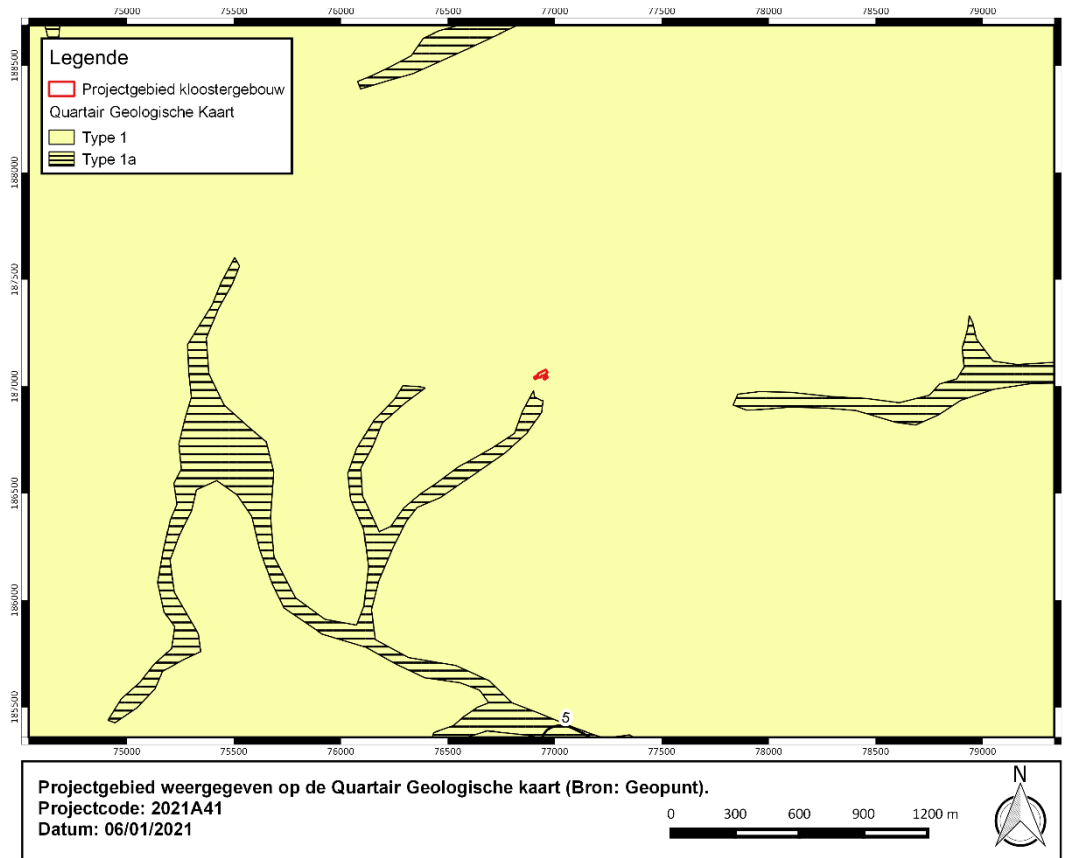
Het lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolisch afgezet zand tot zandleem uit het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Er kunnen eventueel hellingsafzettingen in voorkomen uit het Quartair.

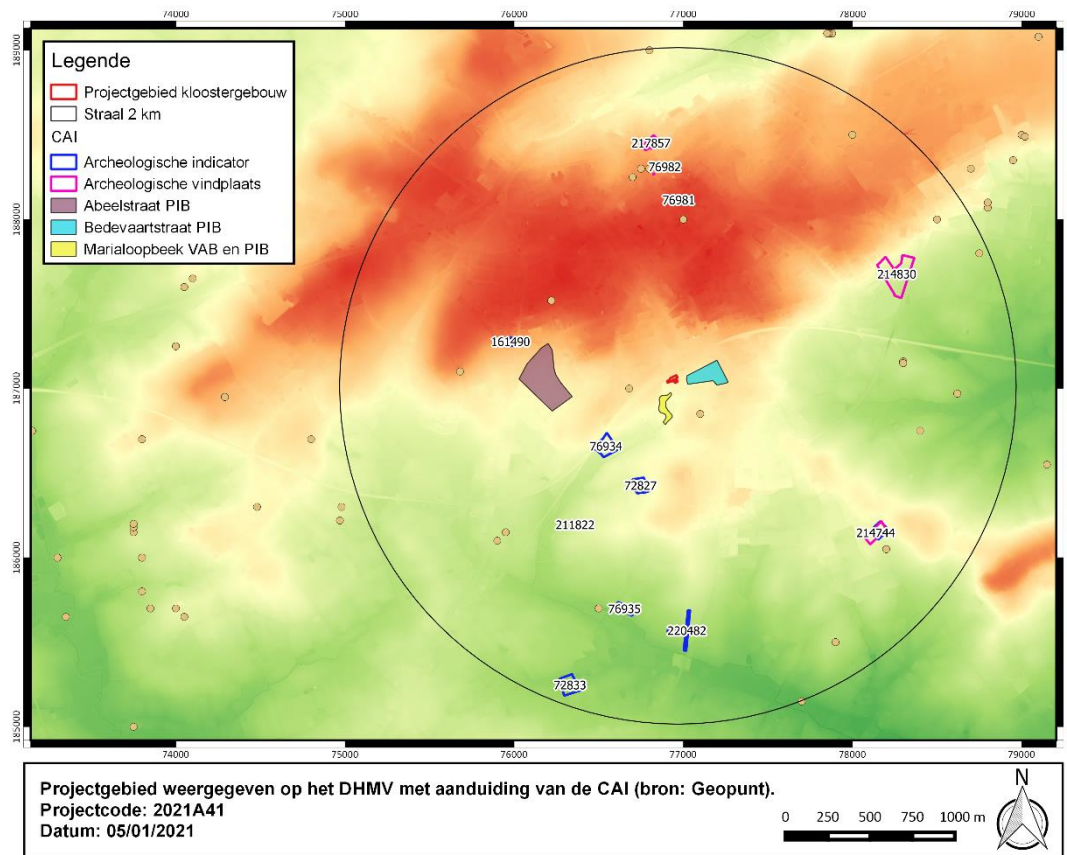

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

Een gedeelte van de kloostersite, met name perceel 645b, maakt eveneens deel uit van een afzonderlijke archeologienota opgesteld in functie van de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel ter hoogte van de Marialoopbeek. Hierdoor werden langs de oostelijke en westelijke zijde van dit perceel een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd met advies voor verder proefsleuvenonderzoek (ID 12323)⁴.

Langs de Marialoopbeek meteen ten westen van het terrein werd in 2019 een zone van 7000 m² onderzocht door VUhs Archeologie. In het zuidelijk terreindeel (ca. 1360 m²) is een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Het landschappelijk bodemonderzoek had aangetoond dat de bodemopbouw binnen het plangebied een zekere complexiteit vertoonde. Er kon een onderscheid gemaakt worden in de flanken van de beekvallei (dalwand) in het noorden en de alluviale vlakte in het zuiden. Op de flank bestaat de bodem uit een antropogeen ophogingspakket die een tardiglaciale eolische afzetting afdekt. Hier was slechts een deel van de natuurlijke bodem bewaard, waardoor resten van steentijdsites niet meer verwacht werden. In de alluviale vlakte echter was er sprake van tardiglaciale, alluviale afzettingen die zijn afgedekt door holocene alluviale afzettingen. In de top van de tardiglaciale afzettingen was een goed bewaarde begraven bodem waargenomen⁵. Het daaropvolgende

⁴ Cryns, J. e.a. 2019

⁵ Vergauwe, R. & Lalo, P. 2017.

verkennd archeologisch booronderzoek heeft geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een steentijdvindplaats.

Bij het hierop volgende proefsleuvenonderzoek zijn geen vondsten gedaan en zijn slechts twee greppels aangetroffen die beiden dateren uit de nieuwe of de nieuwste tijd. Vermoedelijk betreft het relatief recente perceelsgreppels. Uit de proefsleuven bleek dat er in het zuidelijk terreindeel een recent ophogingspakket was aangebracht op de holocene alluviale afzettingen van de Marialoopbeek. Uit de bodemopbouw bleek dat een deel van het onderzoeksgebied voorafgaand aan het aanbrengen van het ophogingspakket grondwaterstanden tot bijna aan het oorspronkelijk maaiveld kende, waaruit kan geconcludeerd worden dat deze zone minder aantrekkelijk zal geweest zijn voor bewoning. De iets hoger gelegen gronden op de dalwand zullen hiervoor geschikter geweest zijn. De bodem op de dalwand bestond uit een ca. 40 cm dikke, geroerde toplaag van licht bruinrijze, lichte zandleem. Hieronder situeert zich een egaalbruin pakket lichte zandleem. Er was geen duidelijke B-horizont te zien⁶.

Op de terreinen direct ten oosten van de kloostersite werd in 2018 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA. Bij dit onderzoek werd een percelleringsgreppel gelokaliseerd. Uit de met colluvium opgevulde depressie kon een gepolijste bijl uit het neolithicum gerecupereerd worden. Verder werden geen relevante archeologische sporen aangetroffen⁷. (ID's 1803 en 10860).

Iets meer ten westen van het plangebied is in 2016 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Abeelstraat. De resultaten van dit onderzoek zijn nog niet opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris. Binnen het plangebied werden naast een vermoedelijk ex situ Romeins bouwmetaalfragment, voornamelijk sporen uit de Nieuwste Tijd aangetroffen. Het gaat hierbij om enkele perceelsgreppels, kuilen en een oud wegtracé dat teruggaat op de vroegere loop van de Meulebakesteenweg. Daarnaast bleken de centrale gronden sterk opgehoogd gedurende de 20ste eeuw in functie van het nivelleren van het terrein⁸.

Op de questarug, tegen het centrum van Tielt, wijzen de waarnemingen erop dat het centrum reeds tijdens de Romeinse periode was bewoond. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied, ten zuiden van de steilrand werden eveneens de sporen van een bijgebouw uit de metaaltijden herkend. Op basis van cartografische indicatoren zijn eveneens een aantal laatmiddeleeuwse sites met walgracht opgenomen in de CAI. De gekende vindplaatsen en indicatoren wijzen op een quasi continue menselijke aanwezigheid in de omgeving van het onderzoeksgebied sinds het neolithicum op de questarug en ten zuiden ervan.

⁶ Hebinck, Binck, 2019

⁷ Polfliet, B. e.a. 2019

⁸ Bartholomieux, B. 2016

I. Archeologische vindplaatsen

76979	<p>Opgraving (2005)</p> <p>Romeinse tijd: een randscherf van een mortarium</p> <p>late middeleeuwen: verschillende middeleeuwse ophogingslagen en enkele sporen (met o.a. aardewerk) die in verband te brengen zijn met de ontwikkeling van Tielt als stad. – waterleiding bestaande uit een uitgeholde boomstam en bakstenen – een vrij omvangrijke kuil met groene klei, veldstenen en dakpanfragmenten.</p> <p>Bron: De Gryse J. s.d.: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).</p>
76980	<p>Opgraving (2005)</p> <p>Romeinse tijd: meer dan 12 Romeinse scherven net boven de natuurlijke bodem</p> <p>late middeleeuwen: verschillende middeleeuwse ophogingslagen en enkele muurrestanten</p> <p>Bron: De Gryse J. s.d.: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).</p>
76981	<p>Opgraving (2005)</p> <p>Romeinse tijd: enkele Romeinse scherven in afvalput</p> <p>late middeleeuwen: zandwinningskuil en kuil met bouwafval middeleeuwen-nieuwe tijd</p> <p>nieuwe tijd: enkele paalkuilen, sommige ouder en sommige jonger dan de 18de eeuw</p> <p>De Gryse J. s.d.: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).</p>
76982	<p>Opgraving (2005)</p> <p>Romeinse tijd: 10-tal Romeinse scherven in laag, mogelijk kuil</p> <p>late middeleeuwen: bakstenen muur behorende tot de middeleeuwse lakenhalle. 1 paalkuil, brandlaag, 14de-15de eeuw</p> <p>17de eeuw: smalle bakstenen constructie al bescherming van loden leiding, volgens stadsrekening uit 1716.</p> <p>18de eeuw: bakstenen muren, resten van gevangenis cellen van het schepenhuis, gebouwd in 1777. In 1795 werd de gevangenis omgebouwd tot herberg. Eind 19de eeuw afgebroken.</p>

	<p>20^e eeuw: betonnen ondergrondse schuilplaats uit WO II, mogelijk bouwjaar 1942.</p> <p>Bron: De Gryse J. s.d.: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).</p>
214744	<p>Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2016)</p> <p>volle middeleeuwen: kuilen, paalkuilen, greppels, mogelijke waterput, restanten van wal van site met walgracht</p> <p>Bron: Vanden Borre J., Swaelens C., Woltinge I. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tielt, Wakkensesteenweg, BAAC Vlaanderen rapport 194, Gent.</p>
214830	<p>Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2016)</p> <p>ijzertijd: 4 postenspieker</p> <p>volle middeleeuwen: veel fragmenten volmiddeleeuws aardewerk, greppels en grachtfragmenten</p> <p>Bron: Vanhoutte C. 2016: Archeologische prospectie Tiel Meerlaantjestraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.</p>
217857	<p>Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2018)</p> <p>late middeleeuwen: ZW-NO georiënteerde greppel uit de 13de-begin 14de eeuw; ontginningskuilen, mestkuilen, kuilen met bouwpuin, funderingsmuur uit de 14de – 15de eeuw.</p> <p>nieuwe tijd: Grauwzustersklooster en kloostertuin, gekenmerkt door rijke afvalkuilen, restanten van verdere structurele herinrichting van het terrein, drainagegoten en fragmentair bewaarde muur. Grote hoeveelheden keuken- en tafelafval, late 15de tot late 18de eeuw.</p> <p>nieuwste tijd: grootschalige herinrichting en nivellering van het verlaten klooster, einde 18de eeuw - heden</p> <p>Bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/5198</p>

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72825	<p>Indicator cartografie</p> <p>late middeleeuwen: oorspronkelijk omwalde site, grachten nog aanwezig in 1850. Weergegeven op de Popp-kaart.</p>
-------	--

	Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Gruuthuse [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/72825 (Geraadpleegd op 05-01-2021)
72827	Indicator late middeleeuwen: oorspronkelijk omwalde hoeve gelegen op een terp. Weergegeven op de Popp-kaart. Bron: Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Tielt. Deel I: stad Tielt (Straten A-R).
72833	Indicator cartografie late middeleeuwen: site met walgracht, nog aanwezig op de Popp-kaart rond 1850. Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Amandstraat I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/72833 (Geraadpleegd op 05-01-2021)
76934	Indicator late middeleeuwen: oorspronkelijk omwalde hoeve, walgracht gedempt in 1914 Bron: Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Tielt. Deel I: stad Tielt (Straten A-R).
76935	Indicatief toponiem late middeleeuwen: toponiem Huffesele wordt verklaard als natte weide bij beekkant waar zich een zaalvormig gebouw bevindt. Op de Ferrariskaart worden een woonhuis en schuur weergegeven. Vroegste vermelding 1443. Bron: Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Tielt. Deel I: stad Tielt (Straten A-R).

Veldprospecties

161490	Veldkartering (1990) neolithicum: vindplaats, geen bijkomende specificaties
--------	--

	Bron: Calmeyn D. 1994, De prehistorische mens op de Pittems-Egemse cuesta. Een voorlopig beeld na 5 jaar veldprospectie, in: De Roede van Tielt 25/4, 142-200
--	---

Metaaldetectie

211822	<p>Metaaldetectievondst (2016)</p> <p>18de eeuw: knoop van het 45^e regiment onder Napoleon Bonaparte.</p> <p>Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Abeelstraat [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211822 (Geraadpleegd op 05-01-2021)</p>
220482	<p>Metaaldetectievondst (2018)</p> <p>late middeleeuwen: Franse rekenpenning, 15de eeuw</p> <p>nieuwste tijd: 5 kogelpunten, 2 musketkogels</p> <p>19de-20^e eeuw: enkele centiem</p> <p>Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Marialoopsesteenweg [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220482 (Geraadpleegd op 05-01-2021)</p>
220644	<p>Metaaldetectievondst (2019)</p> <p>20e eeuw: munten, kogelpunten, hulzen</p> <p>Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Marialoopsesteenweg [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220644 (Geraadpleegd op 05-01-2021)</p>

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Ruimere context

Tielt heeft zich ontwikkeld op een 50 meter hoge cuesta rug die zich over Vinkt, Aarsele, Tielt, Pittem, Egem en Koolskamp uitstrekt. Dat deze streek al tijdens de prehistorie bewoond was, blijkt uit de vondst van neolithisch materiaal. Dirk Calmeyn kon sedert begin 1990 een 5000-tal silexfragmenten verzamelen door systematische veldprospectie. Hun vindplaatsen liggen vaak op droge verhevenheden in de nabijheid van een bron of een beek. Hoewel deze bewoning zich hoogstwaarschijnlijk tijdens de metaalperiodes verderzette, zijn daarvan tot op heden geen sporen gekend⁹. Bij een mechanische prospectie uit 2016 is een vierpostenspieker uit de ijzertijd gelokaliseerd.

In de onmiddellijke omgeving van Tielt zijn tevens sporen van menselijke aanwezigheid in de Gallo-Romeinse periode aangetroffen. Tijdens een opgravingscampagne in 2005 werden in het centrum een ruim aantal Romeinse scherven geattesteerd. De Tieltsse cuesta rug lag aan een (hypothetische) aftakking van de Romeinse weg Bavay-Velzeke. Dit diverticulum bereikt de Leie in Sint-Eloois-Vijve en zou de heuvels van Tielt-Pittem doorsneden hebben. Etienne Cools stelt Tielt als één van de vooruitgeschoven posten van de Romeinse kustverdediging voorop¹⁰.

De Franken kozen voor de ontginning of het opnieuw in gebruik nemen van het natuurlandschap vooral droge en gemakkelijk te bewerken gronden uit. Vanaf de 12de eeuw krijgen die gronden vaak de naam kouters. Zo ontstond, langs de Poekebeek, de Rijkegemkouter, het eerste stukje Tielts grondgebied dat in geschreven bronnen voorkomt.

De Sint-Pieterskerk, te dateren in de vroege 12de eeuw, is de hoofdkerk van de oudste bewoningskern. Het toponiem Kromme Wal in de onmiddellijke nabijheid van de kerk verwijst in een volmiddeleeuwse context naar een motteversterking. De burcht moet onder en ten noorden van de Sint-Pieterskerk gesitueerd worden, nl. tussen de Kromme Wal en de Bruggestraat. In 1105 is er voor het eerst melding van een villa quae dicitur Tilitum. In 1105 bestond er dus een villa-domein, in handen van Robrecht, een feodale heer. Op zijn domein stond een kerk waar men synode mocht houden. De Tieltsse woonkern profileerde zich steeds scherper als stedelijke entiteit. Het gebied waarop de stad ontstond was in handen van de graaf. Vanaf de 13de eeuw ging de woonconcentratie steeds meer stedelijke functies uitoefenen en werden er met de instemming en de hulp van de gravin stedelijke instellingen gesticht en gebouwen van openbaar nut opgetrokken. In 1275 wordt Tielt uitdrukkelijk stad genoemd.

De verwoestingen die de Gentenaren in 1381 aanrichtten, betekenden een aderlating voor de Tieltsse archieven. Weinig authentieke documenten van voor die datum bleven bewaard. De schaarse sporen laten desalniettemin toe de evolutie van het stadscentrum te ontwaren. De oudste attestaties van Tieltsse straatnamen vinden we in 13de - en 14de - eeuwse charters. Het betreft de Markt (1275), de Hoogstraat (1365), het Kalverstraatje (1365), de Kortrijkstraat (1366), de Kromme Wal (1390) en de Hulst (1393). Er zijn op heden geen aanwijzingen aangetroffen voor stadsmuren¹¹.

Tielt fungeert in de 14de eeuw als bevoorradingscentrum voor de linnenweverij in het Mandelgebied. De vlas-en garenmarkt ontwikkelt zich tot één der belangrijkste van de streek. In de 15de eeuw geniet Tielt reeds van een zekere vermaardheid en in de loop van de 16de eeuw

⁹ OSTYN, R. 1993: 10-11.

¹⁰ Op.cit., pp. 12-13

¹¹ Op.cit. pp. 13-17.

slaagt de stad er in om zich te profileren als een marktcentrum voor de regionale linnennijverheid. Het accent van de weefnijverheid verschuift naar de productie van vlas en het bleken en verhandelen van lijnwaad. De groei van de economie gaat gepaard met een toename van het inwonersaantal tot ca. 2000-2500 inwoners. Omwille van plaatsgebrek wordt na goedkeuring door Keizer Karel in 1550 het Stoktgebied ten zuiden van de stad bij het schependom gevoegd. In 1565 krijgt de stad de toelating om een nieuwe blekerij te bouwen op de Stoktheide, Tielts eerste 'industriezone' waar zich naast vier steenovens ook vier molens bevinden.

Tot het midden van de 18de eeuw is Tielt slechts via enkele landwegen bereikbaar. In de tweede helft van de 18de eeuw worden tal van verbindingswegen aangelegd waardoor de ontsluiting van Tielt een feit is en de stad uit haar economisch isolement kan treden. Nadat reeds in 1765 een geplaveide weg door het Stoktveld is getrokken, krijgt de huidige Grote Hulststraat in 1788 een bestrating, waardoor een deel van Tielt-buiten ten oosten van het Stokt bij het schependom wordt gevoegd en de verbinding wordt gemaakt met toegangswegen vanuit Oostrozebeke, Meulebeke en Wakken. (huidige Bedevaartstraat en Gruuthusestraat).

In de loop van de 18de eeuw gaat het bevolkingscijfer stelselmatig omhoog. Enkel de graancrisis (1740) en het Frans-Oostenrijks oorlogsgeweld zorgen voor enige stagnatie in de economie en de demografie. Gedurende de Eerste Wereldoorlog wordt Tielt de hoofdstad van het zogenaamde Etappengebied der 4e Armee. Heel wat fabrieksgebouwen worden door de bezetter benut als herstelplaats voor geschut, magazijn en manege¹²¹³. Het slotklooster binnen het projectgebied deed in deze periode dienst als gevangenis.

Het Passionistinnenklooster

Het projectgebied vormt een onderdeel van een voormalige kloostersite. Het gaat om het slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa. De zone werd sinds 2009 aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed maar is momenteel niet langer bewoond.

Historiek.

In 1904 biedt weduwe Rosalie Vandewalle vijf Franse Passionistinen uit Mamers, die gevlucht waren naar Oudenaarde wegens antireligieuze agitatie in Frankrijk, onderdak in haar hoeve en schuur. Deze bevonden zich op de vroegere stadsblekerij ten zuiden van het station, gelegen op de voormalige Stoktheide.

In 1904-1905 wordt in een eerste bouwfase een rechthoekige, haaks op de straat ingeplante sobere hoofd vleugel in neogotische stijl opgetrokken. In 1908 voert men de strikte slotregel in en gebeurt de inhuldiging van het noviciaat. In 1912-1913 wordt het klooster gedeeltelijk ommuurd en in 1914-1919 wordt aan de westzijde, haaks op de oorspronkelijke vleugel, een volwaardige kapel - toegewijd aan de H. Sylvana - opgetrokken naar ontwerp van de Franse architect Sussenaire en uitgevoerd door aannemer Edward De Beil. Inwijding van de kapel door Mgr. Waffelaert op 1 juli 1920 waarna in 1921 de openstelling voor het publiek volgt.

In die periode worden tevens een kleine aanbouw aan de oostzijde en twee losstaande bijgebouwtjes ten noord- en zuidwesten van het domein opgetrokken. Tijdens de Eerste

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Tielt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14708> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

¹³ Willaert, A. Van Goidsenhoven, W. 2020

Wereldoorlog wordt het slotklooster door de bezetter ingericht als gevangenis. De zusters vinden dan een onderkomen in het Sint-Jozefscollege in de Kortrijkstraat.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt de bezetter opnieuw ingekwartierd.

Door vele nieuwe intredingen wordt in 1953 een tweede vestiging in Heule (Kortrijk) opgericht.

In de tweede helft van de 20ste eeuw volgen nog enkele uitbreidings- en aanpassingswerken, o.m. een beperkte uitbreiding aan de zuidwesthoek van de kapel (1951), bouw van een achzijdige uitbouw aan de zuidwestelijke hoek van de oorspronkelijke kloostervleugel en vervanging van de oostelijke aanbouw door een groter volume (1961)¹⁴.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86547> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het historische kaartmateriaal geeft op de locatie van het hoofdgebouw van de kloostersite telkens een vrij gelijkaardige situatie weer. Het gebied blijft zowel op de Ferrariskaart, de Atlas der Buurtwegen, de Popp-kaart als de Topografische kaart Vandermaelen onbebouwd. Op de Ferrariskaart wordt het terrein meer specifiek ingevuld als akkerland met ter hoogte van de uiterst zuidelijke uitbouw en het bijgebouwtje een perceelsgrens. Op de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart krijgt het gebied geen nadere invulling. De Topografische kaart Vandermaelen duidt het gebied aan als grasland dat mogelijk natter was ten gevolge van de Marialoopbeek. De bouw van het klooster aan het begin van de twintigste eeuw wordt bevestigd door het kaartmateriaal. Zo zijn op de stafkaart van Wakken uit 1899 nog geen gebouwen weergegeven terwijl dit op de topografische kaart van 1910 wel het geval is. Naar alle waarschijnlijkheid bevonden de ingetekende gebouwen zich in werkelijkheid iets zuidelijker en komt het langwerpige rechthoekige gebouw net boven het projectgebied overeen met de hoofd vleugel van het kloostergebouw. Op de kaart is tevens reeds een indicatie te zien van het volledige kloosterareaal. Op de daaropvolgende topografische kaart uit 1967-1969 is het hoofdgebouw reeds in zijn huidige vorm te zien. Het L-vormige gebouw op de kaart uit 1910 kon niet nader geïnterpreteerd worden.

Wanneer de ruimere omgeving van het terrein wordt bekeken, is te zien dat het projectgebied op de Ferrariskaart gelegen is in het landelijke gebied ten zuiden van het gehucht 'De Stock'. Het wegtracé op de Ferrariskaart vertoont reeds verschillende gelijkenissen met het huidig stratenpatroon. Zo is het tracé van de Bedevaartstraat en de Gruuthusestraat reeds duidelijk merkbaar. De Blekerijstraat is nog niet aangelegd¹⁵. Op de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart is ten noordoosten van de kloostersite de stadsblekerij weergegeven. Het eerste station, dat in 1860 meteen ten noorden van de kloostersite en eveneens ter hoogte van de blekerij werd aangelegd is nog niet zichtbaar¹⁶. Dit verandert op de Topografische kaart Vandermaelen, waar de contour van het station rudimentair wordt weergegeven en overlapt met de vroegere blekerijsite.

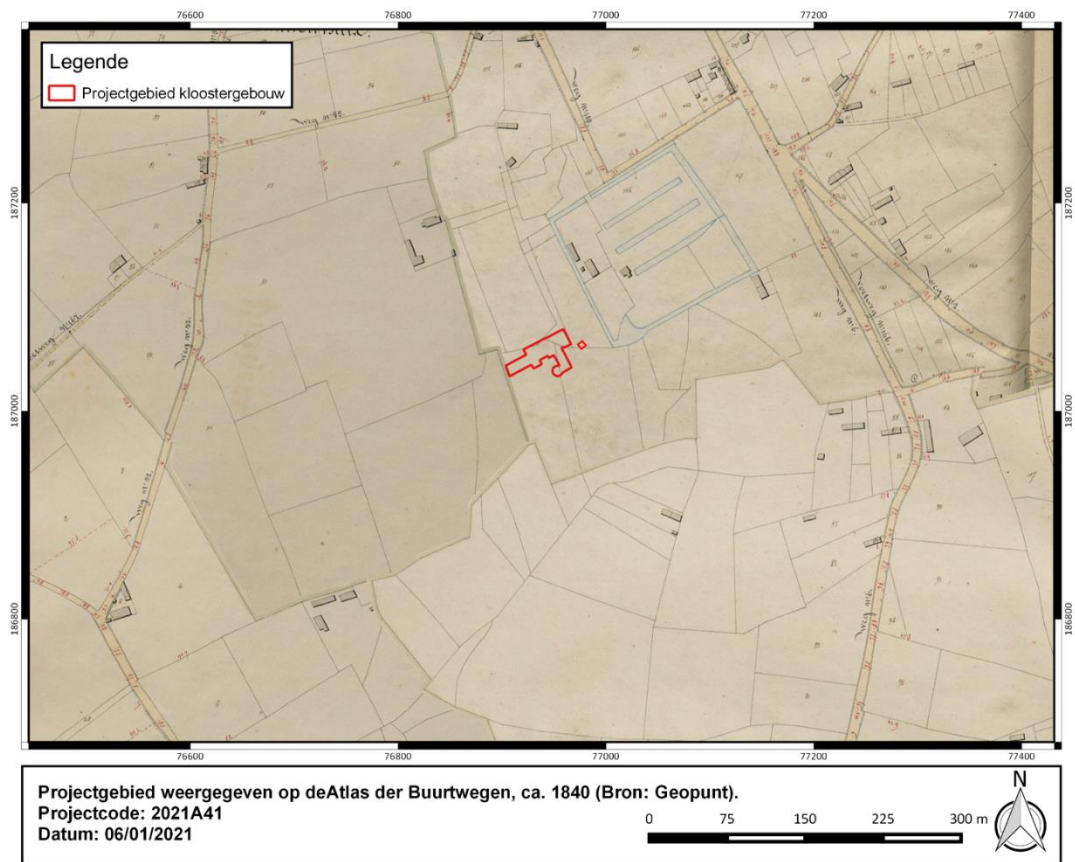
¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Bedevaartstraat [online] <https://id.erfgoed.net/themas/10732> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Station Tielt [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86891> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

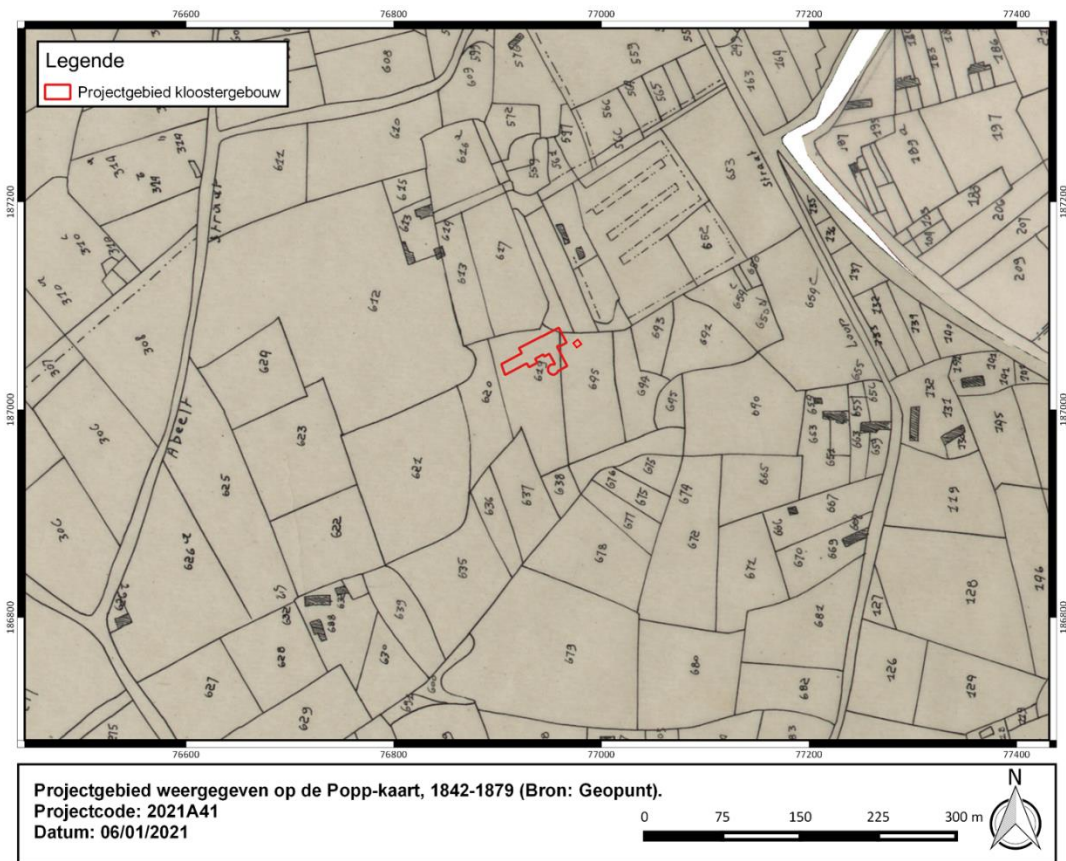

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

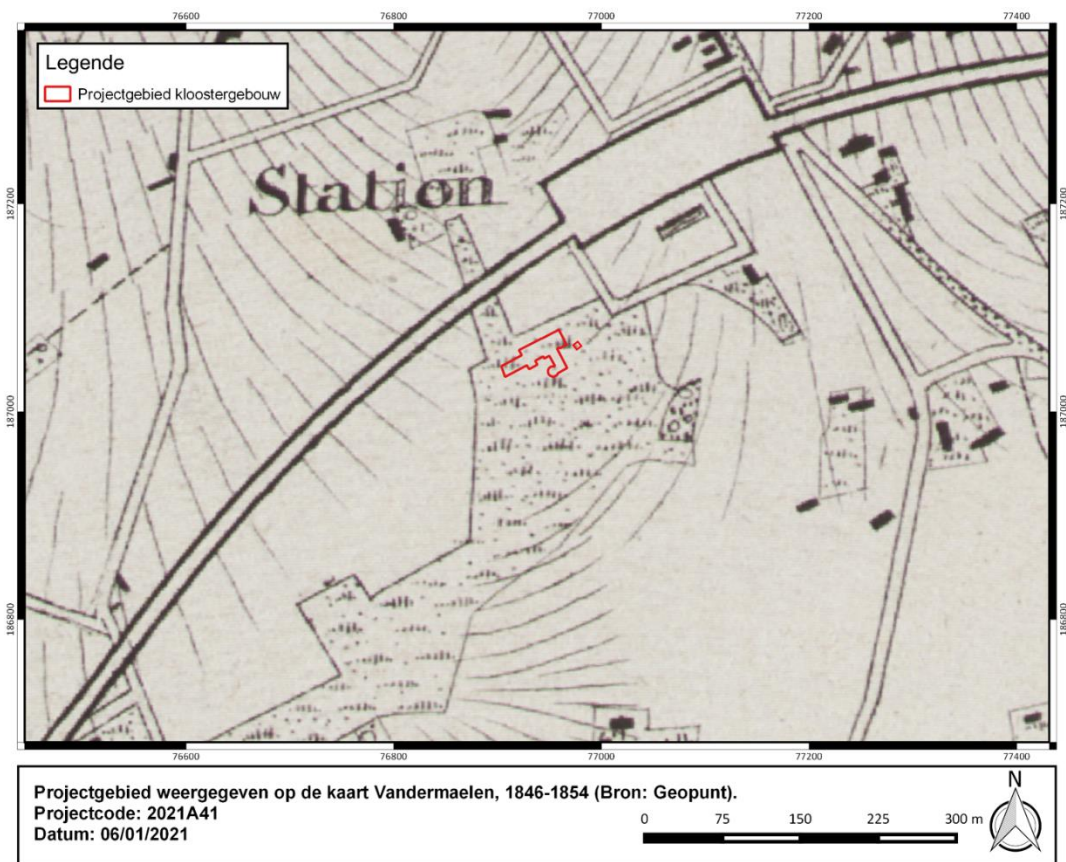

Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

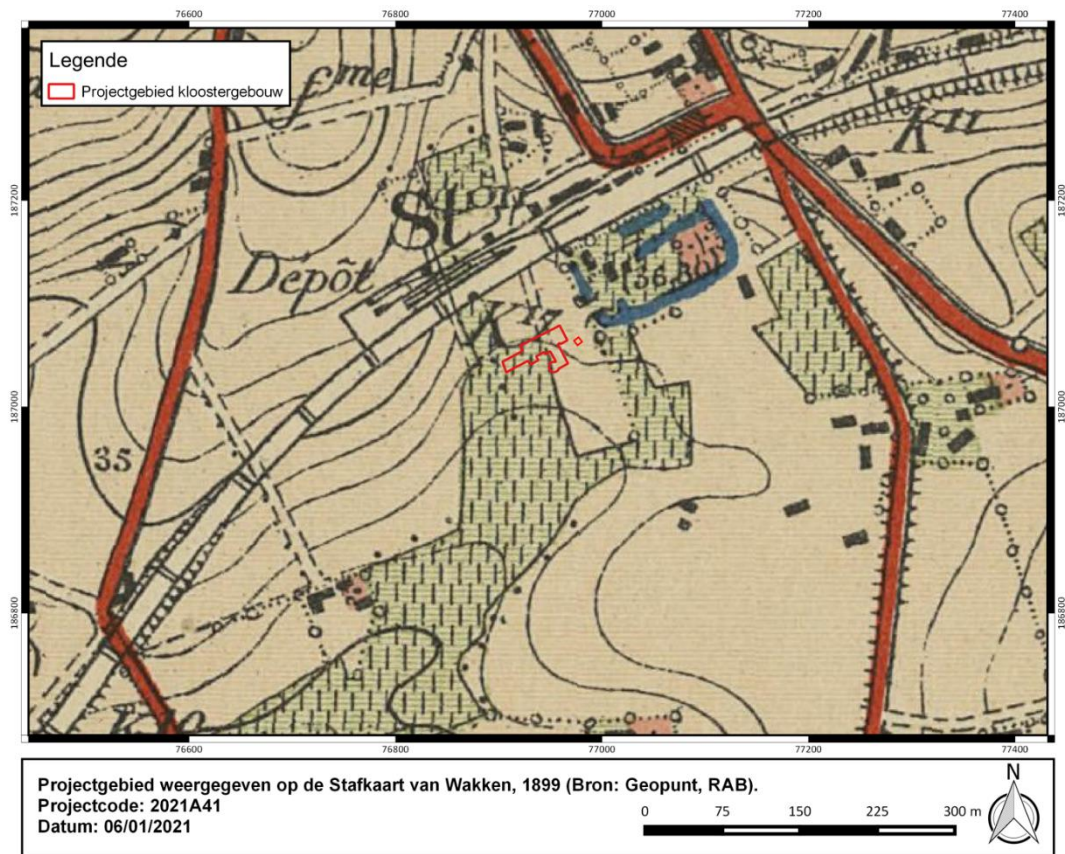

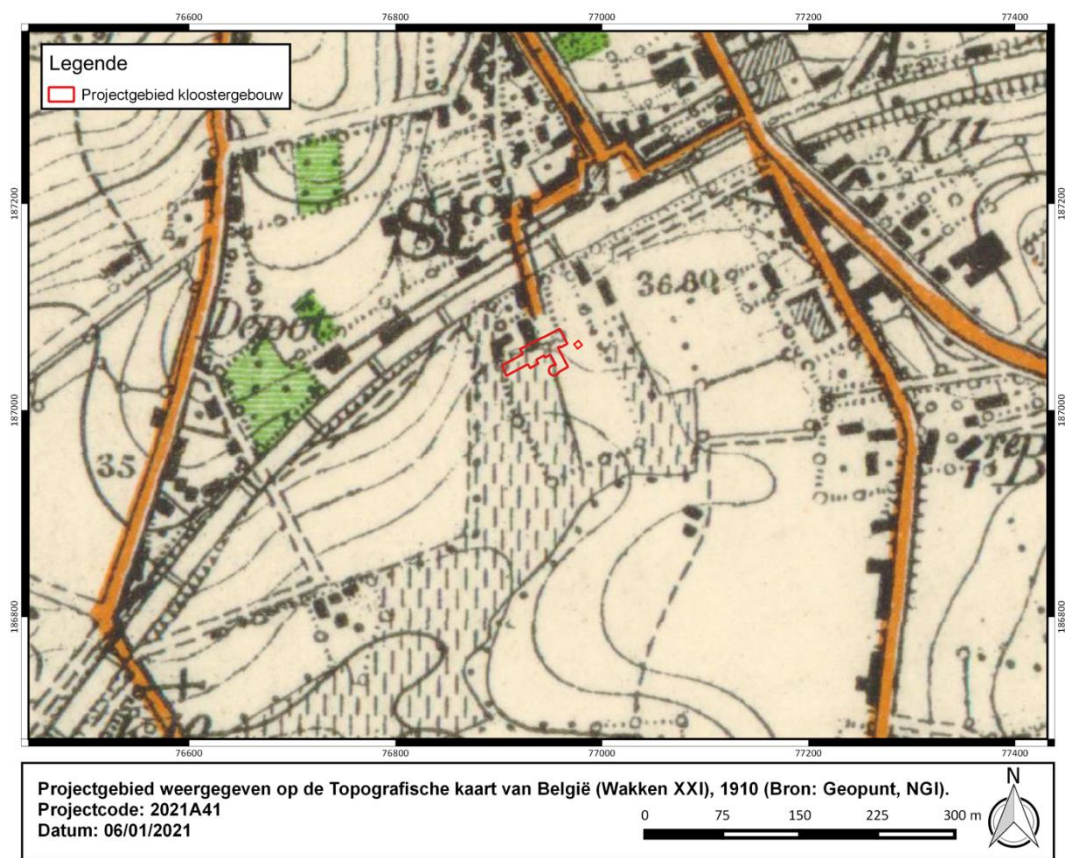
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

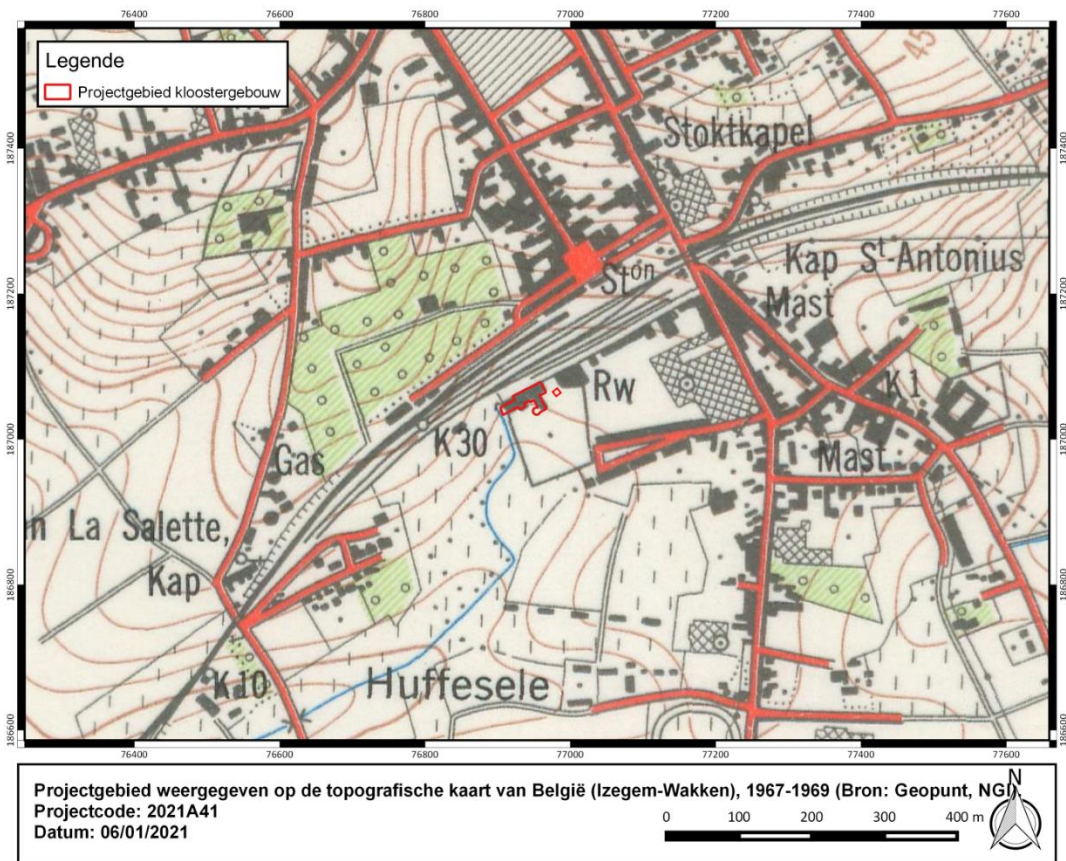

Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de Stafkaart van Wakken, 1899 (Bron: Geopunt, RAB).

Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Wakken XXI), 1910 (Bron: Geopunt, NGI).

Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Izegem-Wakken), 1967-1969 (Bron: Geopunt, NGI).

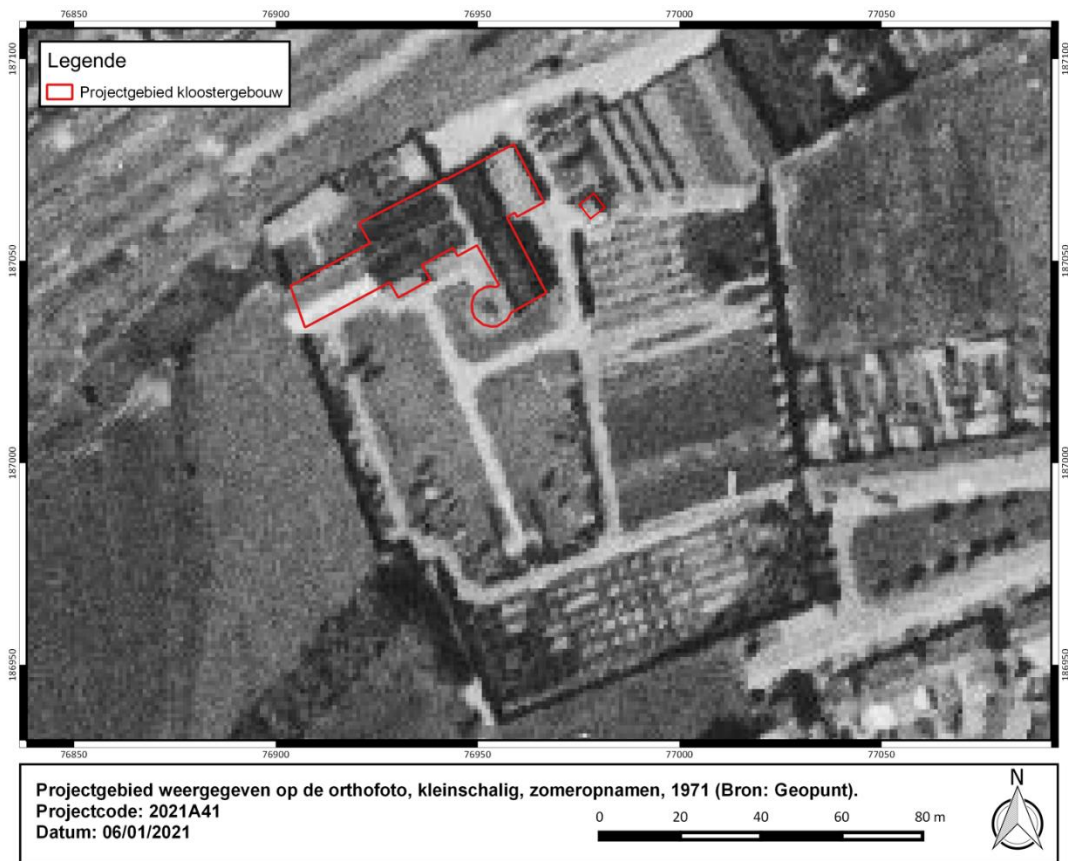
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Het te slopen klooster en bijgebouw zijn gelegen binnen een kloostersite bestaande uit dit hoofdgebouw en enkele bijgebouwen binnen een ommuurde tuin. Het gaat om het slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa. De zone werd sinds 2009 aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed maar is momenteel niet langer bewoond en staat op het leegstandsregister. Het hoofdgebouw van de kloostersite ondergaat op de orthofotosequentie nauwelijks tot geen veranderingen. Reeds op de oudste luchtbeelden uit 1971 is het gebouw in zijn huidige vorm weergegeven. Dit is in overeenstemming met de historische data, die vermelden dat in 1961 voor het laatst aanpassingswerken werden uitgevoerd. Het hoofdgebouw heeft een oppervlakte van ca. 1218 m² en bestaat uit een NW-ZO georiënteerde woonvleugel met langs de noordzijde haaks hierop een NO-ZW gerichte kapel en een oostelijk aanpalend volume¹⁷. Langs de zuidzijde is een achtzijdige uitbouw te situeren. Ook het oostelijke bijgebouw lijkt reeds aanwezig te zijn op de oudste luchtfoto.

Ook de ruimere kloostersite bestaande uit de ommuurde kloostertuin en enkele bijgebouwen, onderging weinig aanpassingen doorheen de tijd. Reeds op de oudste luchtfoto uit 1971 zijn verschillende verharde paden te herkennen in combinatie met enkele graspleinen en beplanting. Langs een gedeelte van de oostelijke zijde en de zuidelijke zijde is een boomgaard aangelegd. Ten noorden van de oostelijke boomgaard en ten westen van de zuidelijke boomgaard zijn enkele bijgebouwen vaag te herkennen. Op de foto van 1979-1990 blijft de situatie ongewijzigd. Wel is een klein bijgebouw toegevoegd langs de westelijke zijde, ter hoogte van de Marialoopbeek. Mogelijk was dit gebouw reeds eerder aanwezig maar op de oudste foto minder zichtbaar. Vanaf de foto uit 2005-2007 vervaagt de zuidelijke verbindingsweg naar de Dertig Zilverlingenstraat tot een aarden weg. Ook is een bijgebouw ten noorden van de oostelijke boomgaard niet langer aanwezig. Op de foto van 2008-2011 is te zien dat de boomgaarden omgezet zijn tot grasland.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86547> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

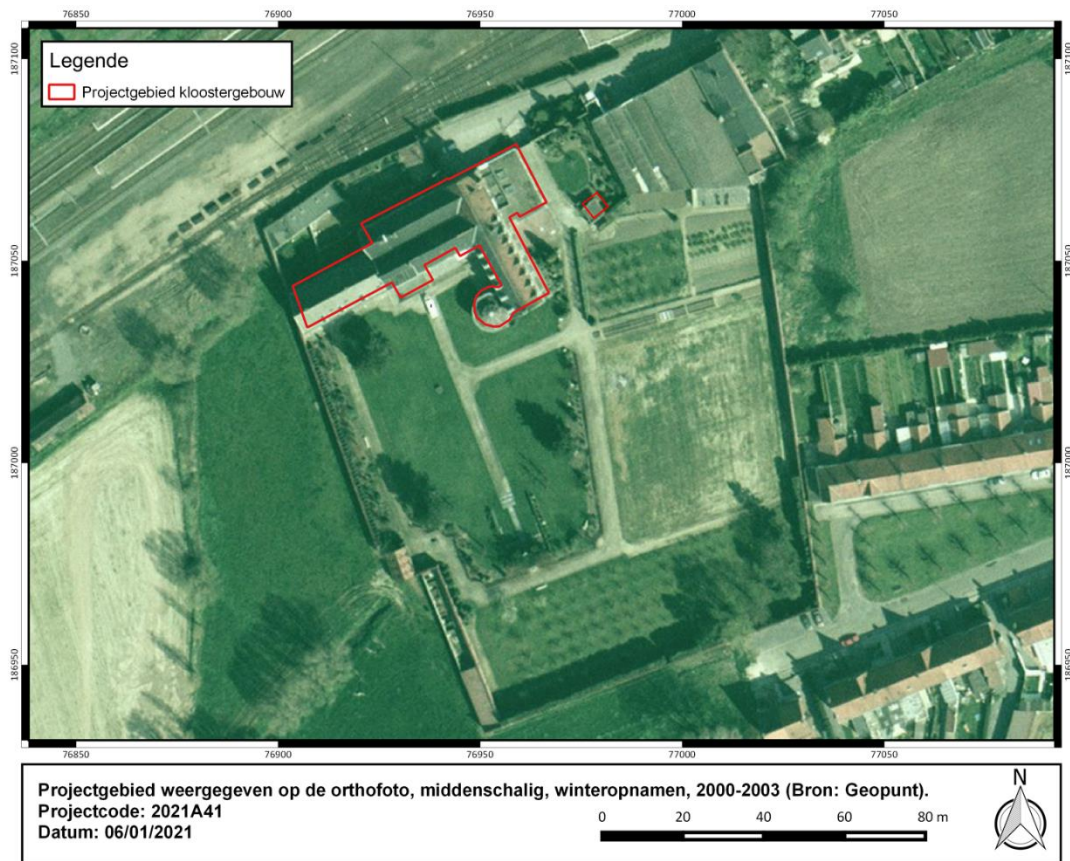

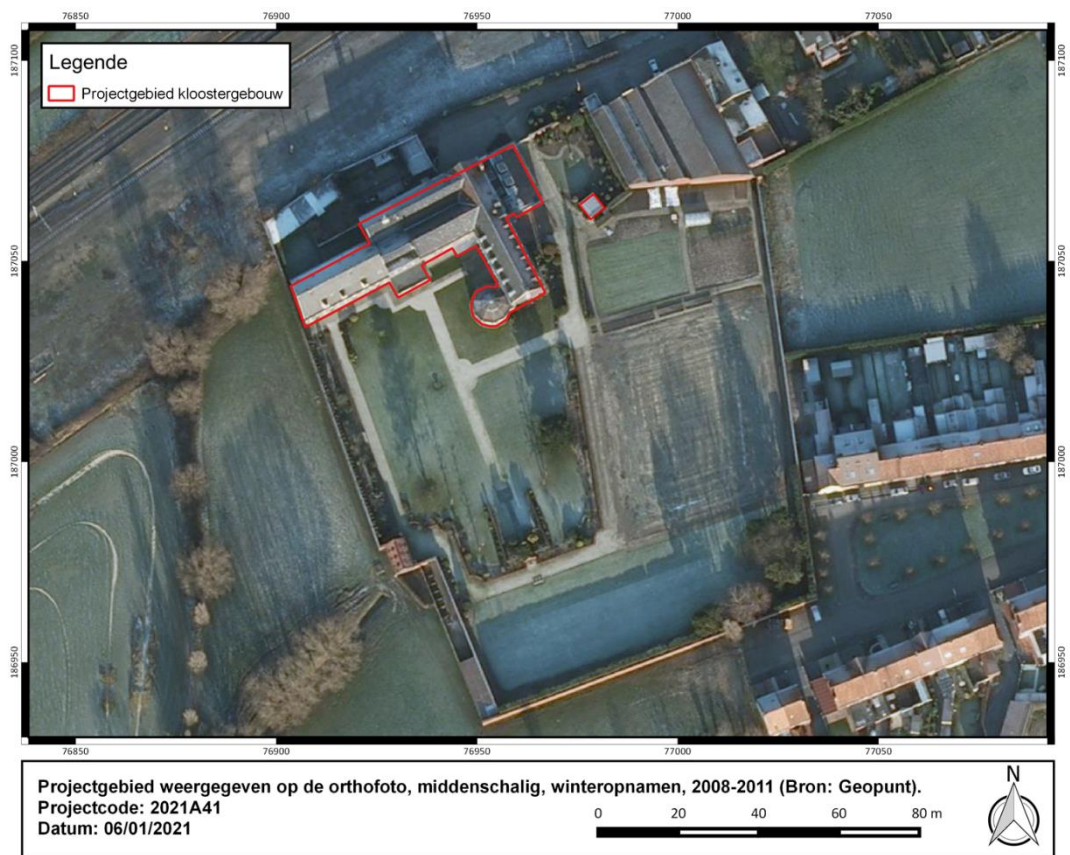
Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 43: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

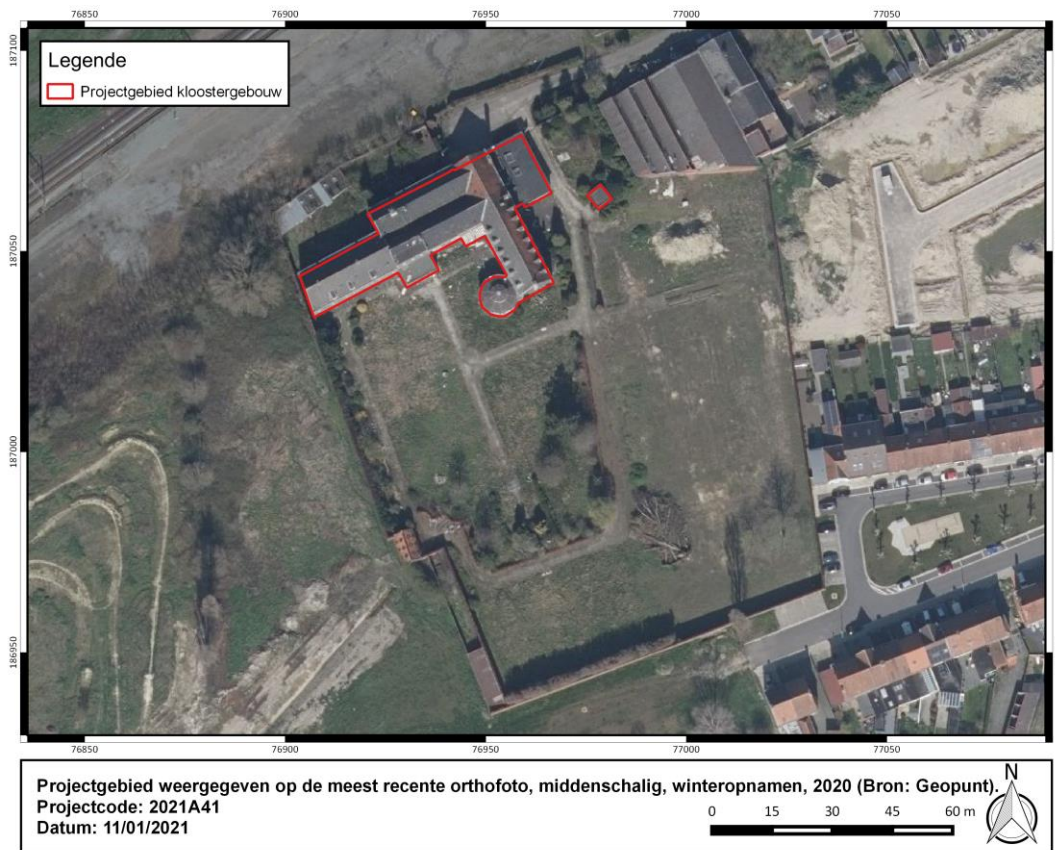

Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van het bestaand kloostergebouw en klein bijgebouw aan de Blekerijstraat te Tielt. De volledige kloostersite is ca. 1,4ha groot en wordt ingenomen door het kloostergebouw, bijgebouwen en tuin. Het hoofdgebouw heeft een oppervlakte van ca. 1218m² en is onderkelderd over een oppervlakte van ca. 725m². Daarnaast wordt eveneens een kleiner bijgebouw met een oppervlakte van ca. 19m² gesloopt.

Landschappelijk gezien is Tielt gelegen in de zandleemstreek. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de zuidelijke flank van de Tieltsse cuestasrug op ruime afstand ten zuiden van het stadscentrum. Ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Marialoopbeek. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het terrein een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. Ter hoogte van de Marialoopbeek dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van fluviaatiele afzettingen van het Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied slechts beperkte informatie weer. Ten westen van het terrein is een strook hydromorfe kleibodem aangeduid die mogelijk in verband gebracht kan worden met een aftakking van de Marialoopbeek. Naar aanleiding van de aanleg van riolering werden reeds enkele landschappelijke boringen gezet in de zuidoostelijke zone van de kloostertuin. In de meerderheid van de boringen werd een A-C profiel waargenomen waarbij de oorspronkelijke bodemontwikkeling grotendeels is gehomogeniseerd. Booronderzoek op terreinen ten zuiden van het onderzoeksgebied vertonen een gelijkaardig beeld. Dichter bij de beek is mogelijk een afgedekte bodem waargenomen. Deze werd onderzocht met verkennende archeologische boringen zonder bijkomend resultaat. Op basis van de beschikbare gegevens kan gesteld worden dat ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan kan worden van een situatie waarbij sporen zichtbaar zijn direct onder de teelaarde.

De cartografische bronnen geven een open en ruraal landschap weer. Het historisch stadscentrum van Tielt bevindt zich ca. 1km ten noorden van het terrein. Op de Ferrariskaart is het onderzoeksgebied in gebruik als akkerland. Mogelijk valt de zuidelijke rand van het hoofdgebouw samen met een perceelsgreppel. Ter hoogte van het onderzoeksgebied wordt op de Kabinetskaart geen bebouwing afgebeeld. Ook op de 19^e-eeuwse bronnen is geen bebouwing te zien ter hoogte van het onderzoeksgebied. Op de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart is ten oosten van het terrein een bleekweide ingericht. Op de Vandermaelenkaart is deze greppelstructuur niet afgebeeld. Wel is het station van Tielt, dat werd geopend in 1855, aan de overzijde van de weg aangeduid.

Binnen de grenzen van de kloostersite werd reeds een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd in functie van rioleringswerken in de zuidoostelijke hoek van het terrein. Op basis van de resultaten werd een beperkt proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied werd reeds archeologisch onderzoek verricht. Naar aanleiding van de realisatie van een bufferbekken langs de Marialoopbeek werd eveneens een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. In het beekdal werd lokaal een afgedekte bodem waargenomen die werd bemonsterd in een verkennend grid. Hierbij werden geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een steentijdsite herkend. Het proefsleuvenonderzoek bracht een zeer beperkte hoeveelheid sporen aan het licht waarbij geen verder onderzoek werd aanbevolen. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is eveneens een luchtfotografische indicator aangeduid op het kaartbeeld van de CAI. Het betreft een cirkelvormige structuur die vermoedelijk als grafmonument uit de bronstijd geïnterpreteerd kan worden. Onderzoek ten oosten van het terrein bracht eveneens enkel resten van percelering aan het licht. Wel werd een fragment van een neolithische vuistbijl gerecupereerd uit colluvium, hetgeen er op wijst dat de omgeving werd gefrekwenteerd door de vroegste landbouwers in de streek. Hogerop de questarug, ter

hoogte van het historisch centrum van Tiel, wijzen de waarnemingen erop dat de omgeving reeds tijdens de Romeinse periode was bewoond. Op basis van cartografische indicatoren zijn eveneens een aantal laatmiddeleeuwse sites met walgracht opgenomen in de CAI. De gekende vindplaatsen en indicatoren wijzen op een quasi continue menselijke aanwezigheid in de omgeving van het onderzoeksgebied sinds het neolithicum op de cuestarug en ten zuiden ervan.

Op basis van de beschikbare gegevens dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Vanwege de beperkte oppervlakte van de geplande werken, in combinatie met het aanwezige keldervolume en bebouwing wordt de kans op kenniswinst bij verder onderzoek als te beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Bedevaartstraat [online] <https://id.erfgoed.net/themas/10732> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slotklooster van de Passionistinen Mater Dolorosa [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86547> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Station Tielt [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86891> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Tielt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14708> (Geraadpleegd op 05-01-2021)

AGIV

Bartholomieux, B. 2016. Verslag van resultaten Proefsleuvenonderzoek Tielt Abeelstraat, Monument-Vandekerckhove, 81p.

Cryns, J. e.a. 2019. TLT3005 Marialoopbeek; 2017K153 Nota Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, Verslag van Resultaten Bredene.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Hebbinck, K. Bink, M. 2019: Tielt-Marialoopbeek, Nota Archeologisch booronderzoek/proefsleuvenonderzoek, Zuidnederlandse Archeologische notities 720, 61p.

OSTYN R., Historische stedenatlas van België, Tielt, Brussel, 1993.

Polfliet, B. e. a. 2019: Tielt Bedevaartstraat; 2018I202 Nota vooronderzoek met ingreep in de bodem, Verslag van Resultaten.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Vergauwe, R./P. Laloo, 2017: TLT3005 Tielt Marialoopbeek bufferbekken + gescheiden rioleringsstelsel; 2017F255 Nota Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, Verslag van Resultaten Bredene.

Willaert, A., Van Goidsenhoven, W. 2020: Tielt-Zuid; 2020G182 Nota vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, Verslag van Resultaten.

